

บทที่ ๓

ศึกษาและวิเคราะห์ทำนองหลักเพลงเรื่องสีภาษา ทางครูสอน วงฆ้อง

ทำนองหลักที่จะนำเสนอต่อไปนี้เป็นท่วงทำนองที่เป็นหัวใจของเพลง บรรเลงโดยตรงไม่ได้พลิกแพลง บ้างเรียกว่า “ลูกฆ้อง” หรือ “เนื้อ” ในวงปี่พาทย์จะบรรเลงด้วยฆ้องวงใหญ่ ส่วนเครื่องดนตรีอื่นๆ ก็ยึดหลักทำนองหลักนี้ เพื่อแปรทางให้มีสัมผัสสอดคล้องและเหมาะสมกับขอบเขตเสียงในเครื่องดนตรีนั้นๆ เกิดเป็นทางซอ ทางจะเข้ ทางระนาดเอก เป็นต้น

บรรทัดห้าเส้นแสดงขอบเขตเสียงของฆ้องวงใหญ่

ข้อกำหนดเบื้องต้น

๑. ในการดำเนินการวิเคราะห์ครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอทำนองเพลงและบทวิเคราะห์ที่ละบรรทัด แบ่งเป็นสองส่วน คือ ส่วนบนเป็นทำนองหลักที่บันทึกด้วยระบบโน้ตสากลและส่วนล่างเป็นบทวิเคราะห์ตามขั้นตอนดังนี้

๑.๑ บันไดเสียง (Scale)

๑.๒. กระทบจังหวะ (Rhythm)

๑.๓ สีสำนวนทำนอง (Melodic style)

๒. ในการดำเนินการวิเคราะห์ครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาเฉพาะเพลงเรื่องสีภาษาเป็นสำคัญ

๓. ในการดำเนินการวิเคราะห์ครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาเฉพาะทางครูสอน วงฆ้อง เป็นกรณีศึกษาเพียงทางเดียว

๔. ในการวิเคราะห์ทำนองหลักเพลงเรื่องสี่ภาษา ทางครูสอน วงฆ้องนี้ ผู้วิจัยได้กล่าวถึงศัพท์สังคีต^๑ หลายคำ จึงขอเสนอความหมายดังนี้

๔.๑ คู่ หมายถึง เสียงสองเสียงที่อาจบรรเลงให้ดังพร้อมกันหรือให้ดังคนละทีก็ได้ เสียงสองเสียงนี้ห่างกันเท่าใดก็เรียกว่า คู่ เท่านั้น สูงสุดจากปกติจะห่างกัน ๑๖ เสียง เรียกว่า คู่สิบหก เช่น

๔.๑.๑ คู่แปด หมายถึง เสียงที่ห่างกัน ๘ เสียง เช่น โดต่ำ กับ โดสูง ถ้าเป็นเครื่องตีต้องปฏิบัติสองมือ เรียกว่า เสียงคู่แปด

๔.๑.๒ คู่หก หมายถึง เสียงที่ห่างกัน ๖ เสียง ใช้ในกรณีที่ลูกยอดของฆ้องวงใหญ่ไม่มี เสียงคู่แปดของลูกที่มีมือติดอยู่ ลักษณะนี้เรียกว่า การทอดมือ หรือ ทดเสียงแทนคู่แปด บางครั้งเรียกว่า เสี้ยวมือ

๔.๑.๓ คู่ห้า หมายถึง เสียงที่ห่างกัน ๕ เสียง เช่น มือขวายืนอยู่ที่เสียง ที (ลูกที่ ๑๒ ของฆ้อง) มือซ้ายยืนอยู่ที่เสียง มี (ลูกที่ ๘ ของฆ้อง) เมื่อปฏิบัติพร้อมกัน เรียกว่า “โฆลง”

๔.๑.๔ คู่สี่ หมายถึง เสียงที่ห่างกัน ๔ เสียง เช่น โด กับ ฟา เมื่อปฏิบัติพร้อมกันทั้งสองมือ เรียกว่า “โถ่ง” หรือ “โทง”

๔.๑.๕ คู่สอง หมายถึง เสียงที่ห่างกันสองเสียง เช่น โด กับ เร ในการตีฆ้องวงใหญ่ถ้าปฏิบัติโดยวิธีการกรอ เรียกว่า “เที้ยว”

^๑ ถาวร ศรีม่วง, เพลงช้าเรื่องเพลงยาว : การวิเคราะห์ทางฆ้องวงใหญ่. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ๒๕๔๐, หน้า ๒๖๐ - ๒๘๐.

๔. ๒ ทาง คำนี้มีความหมายแยกได้เป็น ๓ ประการ คือ

๔.๒.๑ หมายถึง วิธีดำเนินทำนองโดยเฉพาะของเครื่องดนตรีแต่ละอย่าง เช่น ทางระนาดเอก ทางระนาดทุ้ม และทางซอ ซึ่งแต่ละอย่างต่างก็มีวิธีดำเนินทำนองของตน แตกต่างกัน

๔.๒.๒ หมายถึง วิธีดำเนินทำนองของเพลงที่ประดิษฐ์ขึ้นโดยเฉพาะ เช่น ทางของครู ก. ครู ข. หรือทางเดี่ยวและทางหมู่ ซึ่งแม้จะบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีอย่างเดียวกัน ก็ดำเนินทำนองไม่เหมือนกัน

๔.๒.๓ หมายถึงระดับเสียงของเพลงที่บรรเลง ซึ่งกำหนดชื่อเรียก เป็นที่หมายรู้กันทุก ๆ เสียง ดังจะจำแนกเรียงระดับขึ้นไปทีละเสียงต่อไปนี้

๔.๒.๓.๑ ทางเพ็ญออบน(หรือทางในลด) เรียกตามชื่อ ลูกฆ้องวงใหญ่ ลูกที่ ๑๐ (นับจากลูกที่มีเสียงต่ำที่สุด) ลูกฆ้องลูกนี้เรียกว่า "ลูกเพ็ญออบ" อนุโลมเทียบกับเสียงของดนตรีตะวันตกตรงกับเสียงฟา เพราะเมื่อบรรเลงทางนี้ เสียงฆ้องลูกนี้มักจะเป็น Tonic หรือเป็นเสียงที่ปกครอง (Covering Sound) ทางนี้ใช้บรรเลงประกอบการแสดงละครดึกดำบรรพ์ แต่เมื่อมีทางบรรเลงของมโหรีและเครื่องสาย ซึ่งเรียกว่า ทางเพ็ญออบเหมือนกัน จึงต้องแยกเป็นทางเพ็ญออล่างและทางเพ็ญออบน ที่เรียกทางนี้อีกอย่างว่าทางในลดนั้น หมายความว่า การบรรเลงลดลงจากทางใน ลงมา ๑ เสียง ทางเพ็ญออล่างเสียงที่ ๑ ของบันไดเสียงทางในทางนี้ตรงกับลูกฆ้องวงใหญ่ลูกที่ ๓ และลูกที่ ๑๐ (โดยนับจากเสียงต่ำไปหาเสียงสูง) เสียงที่ ๑ ของทางนี้ตรงกับเสียงต่ำสุดของซอด้วง ทางนี้จะเป็นทางที่ซอด้วงบรรเลงได้สะดวกที่สุด

๔.๒.๓.๒ ทางใน สูงกว่าทางเพ็ญออล่าง ๑ เสียง เสียงที่เป็น Tonic จึงเทียบได้กับเสียงซอล ที่เรียกว่าทางในนี้เรียกชื่อตามปีที่ไข้เป่าในวงปีพาทย์ประจำกับเสียงนี้ ซึ่งเป่าได้ถนัดและสะดวกที่สุด ปีนี้ชื่อว่า "ปีใน" ทางนี้มักใช้บรรเลงประกอบละครในหรือละครนอก และโขนในปัจจุบัน เสียงที่ ๑ ของบันไดเสียงทางนี้ตรงกับลูกฆ้องวงใหญ่ ลูกที่ ๔ และลูกที่ ๑๑ โดยนับจากเสียงต่ำไปเสียงสูง

๔.๒.๓.๓ ทางกลาง สูงกว่าทางใน ๑ เสียง เสียงที่เป็น Tonic จึงเทียบได้กับเสียงลา ที่เรียกว่าทางกลางนี้ เรียกตามชื่อ "ปีกลาง" ซึ่งไข้เป่าในวงปีพาทย์ประจำกับเสียงนี้ได้ถนัดและสะดวกที่สุด ปีในและปีกลางเป็นเครื่องเป่าในตระกูลเดียวกัน มีระบบนิ้วใน

การไล่เสียงที่เหมือนกันต่างกันว่าที่ปีกกลางมีขนาดเล็กกว่าและมีระดับเสียงสูงกว่า ทางกลางนี้ใช้บรรเลงประกอบการแสดงหนังใหญ่ในสมัยโบราณ เนื่องจากมีเสียงกังวานจำเพาะสำหรับการประกอบการแสดงหนังใหญ่ โชน ซึ่งแสดงกลางแจ้ง ปีกกลางมีระดับเสียงสูงกว่าเสียงใน ๑ เสียง และมีอิทธิพลทำให้ลูกระนาดเอกมีถึง ๒๒ ลูก อันเนื่องมาจากหลักและวิธีการดำเนินทำนองกลอนของระนาดมีความสะดวกมากขึ้นกว่าลูกระนาด ๑๙ ลูก หรือ ๒๑ ลูก ในสมัยโบราณที่กล่าวขานกันและมีความเหมาะสมกับระดับเสียงของปีกกลาง ทางกลางนี้เสียงที่ ๑ ของบันไดเสียงตรงกับลูกฆ้องวงใหญ่ลูกที่ ๕ และลูกที่ ๑๒ โดยนับจากเสียงต่ำไปเสียงสูง

๔.๒.๓.๔ ทางเพียงออบน หรือทางนอกต่ำ สูงกว่าทางกลาง ๑ เสียง เสียงที่เป็น Tonic เทียบได้กับเสียงซีแฟลต ที่เรียกว่าทางเพียงออบนนี้ เรียกตามชื่อ "ขลุ่ยเพียงออ" ซึ่งใช้เป่าประจำกับเสียงนี้ และเพื่อให้แตกต่างกับทางเพียงออล่าง จึงเติมคำว่า "บน" ดังกล่าวแล้ว ทางนี้บางทีก็เรียกว่า ทางนอกต่ำตามชื่อ "ปี่นอกต่ำ" ที่เป่าประจำกับเสียงนี้ได้ถนัดและสะดวกที่สุด ทางนี้ใช้บรรเลงประจำกับการบรรเลงมโหรีและเครื่องสาย ทางนี้ทั้งขลุ่ยเพียงออและซอคู่บรรเลงได้สะดวกที่สุดเสียงต่ำของขลุ่ยเพียงออและซอคู่เมื่อเทียบเสียงแล้วตรงกับเสียงที่ ๑ ของบันไดเสียงในทางนี้ คือ ลูกฆ้องวงใหญ่ลูกที่ ๖ และลูกที่ ๑๓ โดยนับจากเสียงต่ำไปเสียงสูง

๔.๒.๓.๕ ทางกรวด (หรือทางนอก) สูงกว่าทางเพียงออบน ๑ เสียง เสียงที่เป็น Tonic เทียบได้กับเสียงโด ที่เรียกว่าทางกรวดเห็นจะด้วยเป็นทางที่มีเสียงสูงที่สุดของการบรรเลงปี่พาทย์ แต่ที่เรียกว่าทางนั้นเรียกตามชื่อ "ปี่นอก" ที่เป่าประกอบกับการขับเสภาหรือบรรเลงปี่พาทย์รับร้อง โดยปกติละครนอกในสมัยโบราณก็ใช้เสียงนี้ เสียงที่ ๑ ของบันไดเสียงในทางนี้ ตรงกับลูกฆ้องวงใหญ่ลูกที่ ๗ และลูกที่ ๑๔ โดยนับจากเสียงต่ำไปเสียงสูง

๔.๒.๓.๖ ทางกลางแหบ สูงกว่าทางกรวด ๑ เสียง เสียงที่เป็น Tonic จึงเทียบได้กับเสียงเร ที่เรียกว่าทางกลางแหบก็ด้วย เมื่อบรรเลงทางนี้ ปีกกลางจะต้องเป่าแหบโดยมาก เหมือนอย่างปี่ในเป่าทางนอก ทางกลางแหบนี้ปีกกลางจะบรรเลงได้สะดวก ทั้งนี้เพราะทางกลางและทางกลางแหบเป็นทางที่เป็นทางคู่สัมพันธ์กัน เสียงที่ ๑ ของบันไดเสียงนี้ตรงกับลูกฆ้องวงใหญ่ ลูกที่ ๑ ลูกที่ ๘ และลูกที่ ๑๕ โดยนับจากเสียงต่ำไปเสียงสูง

๔.๒.๓.๗ ทางชวา สูงกว่าทางกลางแหบ ๑ เสียง เสียงที่เป็น Tonic จึงเทียบได้กับเสียงมี ที่เรียกว่าทางชวา ก็เรียกตามชื่อ "ปี่ชวา" ซึ่งเป่าเป็นประจำกับการบรรเลงในทางนี้ได้ถนัดและสะดวกที่สุด ทางนี้ใช้ประจำกับการบรรเลงที่มีปี่ชวา เช่น เครื่องสายปี่ชวา

เป็นต้น ยกเว้นการบรรเลงปีพาทย์นางหงส์ ถึงแม้จะผสมปีชวาก็ไม่บรรเลงทางขวา หากแต่บรรเลงทางเพียงออบนหรือทางนอกต่ำ เพื่อสะดวกแก่การบรรเลงเครื่องดนตรีอื่น ๆ ในวงปีพาทย์ เสียงที่ ๑ ของบันไดเสียงในทางนี้ตรงกับลูกฆ้องวงใหญ่ ลูกที่ ๒ ลูกที่ ๙ และลูกที่ ๑๖

๔. ๓ **มือฆ้อง** หมายถึง การแจกแจงแบ่งมือทั้งสองข้าง ตีฆ้องตามทำนองหลักของเพลงอย่างถูกต้องตามวิธีที่ทำให้การบรรเลงเหมาะสมและดีที่สุดของสำนักดนตรีนั้น ๆ

๔.๔ **โยน** บางทีเรียกว่า “ลูกโยน” หมายถึง ทำนองเพลงพิเศษตอนหนึ่ง ซึ่งไม่มีความหมายในตัวอย่างไร หากแต่มีความประสงค์อยู่อย่างเดียวเพียงให้ทำนองตอนนั้นยืนอยู่ ณ เสียงใดเสียงหนึ่งแต่เสียงเดียว แต่โยนหรือลูกโยนนี้ไม่บังคับในเรื่องกำหนดจำนวนจังหวะจะบรรเลง โยนอยู่มากน้อยก็จังหวะก็ได้ และโยนนี้จะแทรกอยู่แต่ในเพลงประเภทหน้าทับสองไม้เท่านั้น

ประโยชน์ของ “โยน” มีไว้เพื่อเป็นที่พักของเพลงบางตอน และเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ขับร้อง ผู้บรรเลงหรือผู้แต่งเพลง ได้ประดิษฐ์ทำนองดัดแปลงออกไปได้ตามพอใจจะสั้นยาวเท่าใดก็ได้ เพียงแต่เมื่อสุดท้ายของการพลิกเพลงไปแล้ว ให้มาตกอยู่ที่เสียงอันเป็นความประสงค์ของโยนตอนนั้นเท่านั้น

อธิบายที่ว่า “โยน” ไม่บังคับในเรื่องจำนวนจังหวะนั้น หมายความว่าโยนอยู่เพียง ๒ - ๓ จังหวะก็ได้ หรือจะให้มากถึง ๑๐ - ๒๐ จังหวะก็ได้ ไม่ถือว่าผิดทั้งสิ้น โยนหรือลูกโยนนี้ถ้าจะเปรียบเทียบให้เห็นง่าย ๆ ก็คล้ายกับการไกวชิงช้า เราจะไกวแรงหรือเบาก็ได้ ไกวแรงก็แกว่งไปไกลและหลายเที่ยวกว่าจะหยุด ถ้าไกวเบาหรือแกว่งใกล้ และไม่ถี่ก็เที่ยวก็หยุด แต่จะไกวแรงหรือเบาก็ตาม ก็ต้องผ่านเส้นศูนย์ (ดิ่ง) อยู่เสมอและในที่สุด เมื่อหยุดลง ก็ต้องมาหยุดอยู่ตรงเส้นศูนย์ด้วยกันโยนก็มีลักษณะอย่างนี้ ใครจะประดิษฐ์ให้พิสดารอย่างใดก็ได้ แต่ที่สุดก็ต้องมาตกอยู่ที่เสียงอันเป็นความประสงค์ของโยนตอนนั้น

๔.๕ **ลัก หรือ ลักจังหวะ** หมายถึง การร้องหรือบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีทั้งเครื่องดำเนินทำนองและเครื่องประกอบจังหวะ ซึ่งดำเนินไปโดยไม่ตรงกับจังหวะ เสียงที่หนักหรือน่าจะลงตรงจังหวะก็ทำให้ตกลงในที่อื่น ซึ่งไม่ตรงจังหวะ แต่การกระทำนี้เป็นการกระทำโดยเจตนา เพื่อให้เกิดความไพเราะ หรือเร้าอารมณ์ไปอีกทางหนึ่ง ซึ่งไม่ถือว่าเป็นผิด

๔.๖ ลา

๔.๖.๑ หมายถึง เป็นชื่อเพลงที่บรรเลงเพื่อแสดงว่า “จบ” หรือ “จบภาค” ของการบรรเลงในตอนนั้น เช่น เมื่อบรรเลงเพลงเร็วมาแล้ว พอจะจบก็บรรเลงเพลงลาต่อท้าย

๔.๖.๒ หมายถึง ไม้กลองที่ตีสอดแทรกแซงให้กระชั้นกัน ซึ่งเป็นไปตามแบบบัญญัติ มิใช่เล่นไม้ เพื่อให้ทราบว่า จบตอนของเพลงหรือจบเพลง เช่น เพลงเสมอจะตีไม้เดิน ๕ ไม้แล้ว จึงถึงลา เรียกว่า ๕ ไม้ลา หมายความว่าดำเนินมาเรื่อย ๆ มา ๕ จังหวะ (ของกลอง) แล้วก็ถึงตอนจบ

๔.๗ ลูกตก หมายถึง ตำแหน่งของระดับเสียงสุดท้าย เมื่อสิ้นสำนวนเพลง เพลงไทยเพลงหนึ่งที่มีหลายสำนวน แม้จะมีความแตกต่างกันที่สำนวนกลอนหรือการใช้มือฆ้อง แต่ตำแหน่งของระดับเสียงลูกตกจะตรงกันที่ระดับเสียงสุดท้ายของสำนวนถามหรือสำนวนตอบ แล้วแต่กรณี

๔.๘ สองไม้ หมายถึง ชื่อของหน้าทับอย่างหนึ่ง ซึ่งมีส่วนค่อนข้างสั้น เพื่อสะดวกและเหมาะสมแก่ทำนองเพลงที่มีประโยคสั้น ๆ หรือเพลงที่มีทำนองพลิกแพลงหรือเพลงที่กำหนดความยาวไม่แน่นอน

๔.๙ สะบัด หมายถึง การบรรเลงที่แทรกเสียงเข้ามาในเวลาบรรเลงทำนอง “เก็บ” อีก ๑ พยางค์ ซึ่งแล้วแต่ผู้บรรเลงจะเห็นสมควรว่าจะแทรกตรงไหน ทำนองตรงที่แทรกนั้นก็เรียกว่า “สะบัด”

๔.๑๐ สำนวน หมายถึง ถ้อยคำที่เรียบเรียง โวหาร บางทีก็ใช้ว่าสำนวนโวหาร ลักษณะนามใช้เรียกข้อความรายหนึ่ง เป็นการหยิบยืมคำศัพท์มาใช้กับวิชาการดนตรีไทย เปรียบเทียบได้กับสำนวนกลอน สำนวนของบทเพลงไทย

๔.๑๑ โอดพัน หมายถึง คำเรียกวิธีบรรเลงดนตรีอย่างหนึ่ง ซึ่งมีทั้งทางโอด คือ การบรรเลงนั้นทำนองโหยหวน อ่อนหวาน กับทางพัน คือการบรรเลงก็แทรกแซงเสียงให้ถี่ ๆ อาจสลับกันเป็นอย่างละตอนหรืออย่างละเที่ยวก็ได้ หรือเป็นการบรรเลงทำนองเดียวกัน แต่บรรเลงในระดับเสียงสูงเที่ยวหนึ่ง ระดับเสียงต่ำเที่ยวหนึ่ง

ในการวิเคราะห์ทำนองหลักเพลงเรื่องสี่ภาษา ทางครูสอน วงฆ้องนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีนำเสนอการวิเคราะห์ทำนองหลักของเพลงที่ละเอียดตามขั้นตอนดังนี้

๑. บันไดเสียง (Scale)
๒. กระทบจังหวะ (Rhythm Pattern)
๓. ลีลาสำนวนทำนอง (Melodic style)

ดังมีรายละเอียดการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

กระทบจังหวะของสำนวนถาม

กระทบจังหวะของสำนวนตอบ

- - - -	- - - X	- - - X	- X - X	- X - X	- X - X	- - - X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าท่อนที่ ๑ บรรทัดที่ ๑

๑. บันไดเสียงเพียงขอบบน (ด ร ม X ซ ล X)

สำนวนถาม ขึ้นต้นด้วยมือซอคู่สี่และแยกมือออกเป็นคู่แปด เสียงคู่สี่และคู่แปดนี้เป็นเสียงที่เป็นไปตามธรรมชาติ ให้ความรู้สึกมั่นคง สง่างาม จบทำนองทางเสียงสูง

สำนวนตอบ ตอนกลางของบรรทัด เป็นทำนองที่ใช้เสียงเรียงสามเสียง ซึ่งปรากฏเสียงในลำดับที่เจ็ดของบันไดเสียง (เสียงที่) และเป็นเสียงที่อยู่นอกบันไดเสียง

๒. กระทบจังหวะ

ดำเนินห่างในแบบ - - - X และ - X - X กับทิ้งว่าง - - - -

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- X - X	- - X X	- X - X	- X - X	- - - X	- X - X	- X - X	X X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าท่อนที่ ๑ บรรทัดที่ ๒

๑. บันไดเสียงเพียงขอบน (ด ร ม X ซ ล X)

สำนวนถาม เป็นทำนองที่ให้ความรู้สึกว่า จบประโยค โดยทั่วไปสำนวนนี้จะปรากฏอยู่ในเพลงต่าง ๆ แต่ในที่นี้เป็นทำนองที่ปรากฏอยู่ในช่วงสำนวนถาม จึงไม่ได้ใช้สื่อความหมายว่า จบประโยค แต่ใช้แทนในการขึ้นต้นสำนวน

สำนวนตอบ เป็นทำนองที่ใช้เพียงสองเสียง โดยเน้นที่เสียงแรก (เสียงลา) จากโน้ตพบว่าเสียงแรกจะมีหลายพยางค์ เปลี่ยนไปเปลี่ยนมาระหว่างสองเสียงด้วยมือฆ้องที่มีโครงสร้างคล้ายกัน ต่างกันเพียงจังหวะที่เน้นเสียงแรกด้วยการตีซ้ำเสียง เพิ่มความเข้มมากกว่าเสียงที่สอง (เสียงซอล) และใช้เสียงนี้เป็นเสียงที่จบสำนวน

๒. กระสวนจังหวะ

มีกระสวนใหม่เพิ่มคือ XX-X กับ --XX

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - - -	- - - X	- - - X	- X - X	- X - X	- X - X	- - - X	- - - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าท่อนที่ ๑ บรรทัดที่ ๓

๑. บันไดเสียงซวา (ฟ ซ ล X ด ร X)

สำนวนถาม เป็นทำนองที่ขึ้นต้นเหมือนกับสำนวนถามของบรรทัดที่หนึ่ง ต่างกันเพียงเสียงเริ่มที่ใช้เสียงต่ำกว่าทำนองของบรรทัดที่หนึ่งอยู่หนึ่งเสียง อันเป็นเสียงที่จับสำนวนตอบของบรรทัดที่สอง (บรรทัดที่หนึ่งเสียงซอล - บรรทัดที่สามเสียงลา) และเปลี่ยนบันไดเสียงแบบไม่ใช่สะพานเชื่อม

สำนวนตอบ ห่องสุดท้ายยังมีสำนวนที่คล้ายกันและใช้เสียงเริ่มทำนองเป็นเสียงเดียวกัน (เสียงเร) แต่เปลี่ยนเป็นการตีกรอคู่สี่ สำนวนนี้มีการเปลี่ยนบันไดเสียงแบบไม่ใช่สะพานเชื่อมเสียง จากบันไดเสียงเพียงออบนให้สูงขึ้นอีกสี่เสียงเป็นบันไดเสียงซวา และจบทำนองที่เสียงหลักของบันไดเสียงซวา (เสียงฟา) เป็นทำนองที่ลงจบอย่างสมบูรณ์

๒. กระสวนจังหวะ

ดำเนินด้วยมือซ้องที่มีลักษณะจาวๆ ห่างๆ ซึ่งเป็นลักษณะปกติของการดำเนินทำนองของซ้องวงใหญ่

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - X X	X X - X	X X - X	X X - X	- X X X	- X - X	X X - X	X X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าตอนที่ ๑ บรรทัดที่ ๔

๑. บันไดเสียงซวา (ฟ ซ ล X ด ร X)

สำนวนถาม ทำนองเริ่มด้วยมือซ้องตีคู่สี่ในเสียงที่หมดจากสำนวนตอบ เป็นการซ้ำเสียงสุดท้ายของสำนวนตอบของบรรทัดที่สาม สำนวนนี้แสดงถึงการดำเนินทำนองด้วยบันไดเสียงซวาอย่างชัดเจน

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- X - X	- - X X	- X - X	- X - X	- - - X	- X - X	- X - X	X X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าท่อนที่ ๑ บรรทัดที่ ๖

๑. บันไดเสียงเพียงขอบน (ด ร ม X ซ ล X)

สำนวนถามและสำนวนตอบ เหมือนกับทำนองในบรรทัดที่สอง

๒. กระสวนจังหวะ

เหมือนกับบรรทัดที่สอง

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - - -	- - - X	- - - X	- X - X	- X - X	- X - X	- - - X	- - - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าท่อนที่ ๑ บรรทัดที่ ๗

๑. บันไดเสียงขวา (ฟ ซ ล X ดร X)

สำนวนถามและสำนวนตอบ เหมือนกับทำนองในบรรทัดที่สาม

๒. กระสวนจังหวะ

ดำเนินตามปกติ

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - X X	X X - X	X X - X	X X - X	- X X X	- X - X	X X - X	X X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าท่อนที่ ๑ บรรทัดที่ ๘

๑. บันไดเสียงซาวา (ฟ ซ ล X ดร X)

สำนวนถามและสำนวนตอบ เหมือนกับทำนองในบรรทัดที่สี่

๒. กระสวนจังหวะ

ดำเนินตามปกติ

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - - X	- X - X	- X X X	- X - X	- X - X	- X - X	X X - X	X X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าท่อนที่ ๑ บรรทัดที่ ๙

๑. บันไดเสียงซาวา (ฟ ซ ล X ดร X)

สำนวนถาม เป็นสำนวนที่พบในเพลงทั่ว ๆ ไป สามารถดำเนินทำนองได้ มือซ้องมีการขยายและตัดทอนทำนองในตัวเอง คือเป็นทั้งมือซ้องที่ห่าง ๆ กับมือซ้องที่ถี่ ๆ ด้วยมือซ้องเหมือนกันต่างที่เสียง

สำนวนตอบ เป็นสำนวนที่แสดงถึง การ “จบ” หรือ “หมด” สำนวน พบในเพลงทั่ว ๆ ไป

๒. กระสวนจังหวะ

ดำเนินตามจังหวะปกติ

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- X X X	X X X X	X X X X	X X X X	- X - X	X X - X	X X - X	X X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าท่อนที่ ๑ บรรทัดที่ ๑๐

๑. บ้านไผ่เสียงขวา (ฟ ซ ล X ด ร X)

สำนวนถาม เป็นทำนองบังคับทางที่เคลื่อนที่ขึ้น

สำนวนตอบ เป็นทำนองแปรที่เคลื่อนที่ขึ้นเช่นกัน มีความสัมพันธ์กับสำนวนถาม เป็นทำนองที่ลงจบด้วยเสียงที่หกของบันไดเสียงแต่ให้การจบของสำนวนยังไม่ชัดเจน คล้ายกับจะมีสำนวนอื่น ๆ ต่ออีก

๒. กระสวนจังหวะ

ดำเนินตามจังหวะปกติ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กระสวนจังหวะของลำนวนถาม

กระสวนจังหวะของลำนวนตอบ

- - - X	- X - X	- - - xxX	- X - X	- X - X	- X - X	X X - X	X X - X
---------	---------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าท่อนที่ ๑ บรรทัดที่ ๑๑

๑. บันไดเสียงขวา (ฟ ซ ล X ตร X)

ลำนวนถาม มีมือซ้องคล้ายกับลำนวนถามบรรทัดที่เก้า ต่างกันที่เสียงจบของลำนวนถามบรรทัดที่สิบเอ็ด (เสียงเร) สูงกว่าลำนวนถามบรรทัดที่เก้า (เสียงลา) อยู่สี่เสียง ประกอบกับมีการตีสะบัดขึ้นสามเสียง เพื่อให้ทำนองต่อไปดำเนินต่อด้วยกลุ่มเสียงสูง

ลำนวนตอบ มีมือซ้องคล้ายกับลำนวนถามบรรทัดที่เก้า ต่างกันที่เสียงเริ่มของลำนวนตอบบรรทัดที่สิบเอ็ด (เสียงมี) สูงกว่าลำนวนถามบรรทัดที่เก้า (เสียงโด) อยู่สามเสียงและเป็นลำนวนตอบที่เรียงเสียงจากเสียงสูงไปหาเสียงต่ำด้วยทำนองที่ลงจบอย่างสมบูรณ์

๒. กระสวนจังหวะ

ดำเนินตามจังหวะปกติ

กระสวนจังหวะของลำนวนถาม

กระสวนจังหวะของลำนวนตอบ

- X X X	X X X X	X X X X	X X X X	- X - X	X X - X	X X - X	X X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าท่อนที่ ๑ บรรทัดที่ ๑๒

๑. บันไดเสียงซวา (ฟ ซ ล X ดร X)

สำนวนถามและสำนวนตอบ เหมือนกับทำนองในบรรทัดที่สิบ แต่สำนวนตอบเป็นทำนองที่ลงจบด้วยเสียงที่หกของบันไดเสียง แต่เป็นทำนองที่ลงจบด้วยเสียงที่ให้การจบของสำนวนยังไม่ชัดเจน คล้ายกับว่าจะมีสำนวนต่ออีก

๒. กระจงจ้งหะ

ดำเนินตามจ้งหะปกติ

กระจงจ้งหะของสำนวนถาม

กระจงจ้งหะของสำนวนตอบ

- - - X	- X - X	- - - xxX	- X - X	- X - X	- X - X	- - - xX	- X - X
---------	---------	-----------	---------	---------	---------	----------	---------

เพลงซ้ำตอนที่ ๒ บรรทัดที่ ๑

๑. บันไดเสียงซวา (ฟ ซ ล X ดร X)

สำนวนถาม เหมือนกับสำนวนถามท่อนที่หนึ่ง บรรทัดที่สิบเอ็ด และสัมพันธ์กับสำนวนตอบในบรรทัดนี้

สำนวนตอบ มือซ้องคล้ายกับสำนวนตอบท่อนที่หนึ่ง บรรทัดที่สิบเอ็ด ต่างกันที่ตอนท้ายมีการตีทนมือซ้องให้ตีเพียงมือขวามือเดียวในช่วงทำนองที่ยกเอียงกับจ้งหะ เป็นทำนองที่มีทำนองเรียงขึ้น เสียงที่จบเป็นคู่สามของเสียงจบในสำนวนตอบของบรรทัดที่สิบเอ็ดและเป็นเสียงเดียวกับเสียงเริ่มของสำนวนถามบรรทัดนี้

๒. กระทบจิ้งหะ

มีการเน้นจิ้งหะในช่วงทำนองที่ยกเชื่อมกับจิ้งหะ และใช้การตีทอมมือฆ้อง

กระทบจิ้งหะของสำนวนถาม

กระทบจิ้งหะของสำนวนตอบ

- - - X	- X - -	- X - X	- - - X	- X - X	- X - X	- X - X	X X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าท่อนที่ ๒ บรรทัดที่ ๒

๑. บันไดเสียงขวา (ฟ ซ ล X ดร X)

สำนวนถาม เป็นทำนองที่ดำเนินด้วยการตีที่ละมือให้เกิดเสียงคู่สี่กับคู่แปดที่ห่างกันเป็นคู่ห้า และการลักจิ้งหะแต่ท้ายสำนวนยังคงดำเนินลงจิ้งหะตามปกติ

สำนวนตอบ เป็นทำนองที่ปรากฏในเพลงทั่ว ๆ ไป ที่ใช้บรรเลงตอนจบสำนวนด้วยเสียงที่ห้าของบันไดเสียง

๒. กระทบจิ้งหะ

ในสำนวนถาม ทำนองเพลงดำเนินด้วยการลักและตามจิ้งหะปกติ ส่วนสำนวนตอบดำเนินตามปกติ เป็นการผ่อนคลายของทำนอง

กระทบจิ้งหะของสำนวนถาม

กระทบจิ้งหะของสำนวนตอบ

- - X X	- X - X	- X - -	X X - X	- - X X	- X - X	- X - -	X X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าท่อนที่ ๒ บรรทัดที่ ๓

๑. บันไดเสียงซวา (ฟ ซ ล X ด ร X)

สำนวนถามและสำนวนตอบ เป็นทำนอง "โยน" ที่ปรากฏอยู่ในเพลงเรื่องประเภทสองไม้และเพลงเร็วทั่ว ๆ ไป เน้นเสียงคู่ห้ากับคู่แปดของเสียงที่ห้าในบันไดเสียง เป็นทำนองที่หยุดเสียงที่เสียงใดเสียงหนึ่ง และเตรียมพร้อมที่จะดำเนินทำนองอื่น ๆ ต่อไป

๒. กระจงจ้งหะ

มีการลักและตามจ้งหะ มือซ้องใช้เสียงคู่ห้ากับเสียงคู่แปดเป็นหลัก

กระจงจ้งหะของสำนวนถาม

กระจงจ้งหะของสำนวนตอบ

- - - X	- X - X	- - - xxX	- X - X	- X - X	- X - X	- - - xX	- X - X
---------	---------	-----------	---------	---------	---------	----------	---------

เพลงช้าท่อนที่ ๒ บรรทัดที่ ๔

๑. บันไดเสียงซวา (ฟ ซ ล X ด ร X)

สำนวนถามและสำนวนตอบ เหมือนกับทำนองในท่อนที่สอง บรรทัดที่หนึ่ง

๒. กระจงจ้งหะ

มีการใช้ทำนองที่ยกเยื้องกับจ้งหะ และการตีทนมือซ้อง

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - - X	- X - -	- X - X	- - - X	- X - X	- X - X	- X - X	X X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงซ้ำท่อนที่ ๒ บรรทัดที่ ๕

๑. บันไดเสียงขวา (ฟ ซ ล X ดร X)

สำนวนถามและสำนวนตอบ เหมือนกับทำนองในท่อนที่สอง บรรทัดที่สอง

๒. กระสวนจังหวะ

ในสำนวนถาม ทำนองเพลงดำเนินด้วยการลัดและตามจังหวะ ส่วนสำนวนตอบ ดำเนินตามปกติ เป็นการผ่อนคลายของทำนอง

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - - X	- X - -	- X - X	- - - X	- X X X	X X X X	X X X X	X X X X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงซ้ำท่อนที่ ๒ บรรทัดที่ ๖

๑. บันไดเสียงขวา (ฟ ซ ล X ดร X)

สำนวนถาม เป็นทำนองที่ดำเนินเสียงคู่สี่โดยยึดเสียงจบของสำนวนตอบ บรรทัดที่ห้าเป็นหลักแต่ห่างกันหนึ่งช่วงเสียง ด้วยการตีที่ละมือคล้ายกับทำนองเพลงท่อนที่สอง บรรทัดที่สอง แต่เป็นเสียงที่ต่ำกว่าและเน้นทำนองด้วยการลัดจังหวะเหมือนกัน และให้เสียงคู่แปดที่ห่างกันเป็นคู่ห้ากับเสียงเริ่มเป็นการลงจบสำนวน

สำนวนตอบ เป็นทำนองบังคับทางที่เหมือนกับทำนองเพลงท่อนที่หนึ่ง บรรทัดที่สิบและสิบสอง แต่มีเสียงต่ำกว่าสี่เสียง ดำเนินทำนองตามจังหวะปกติ

๒. กระสวนจังหวะ

มีการเน้นทำนองด้วยการลักจังหวะ

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - - X	- X - -	- X - X	- - - X	- X - X	- X - X	- X - X	X X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าท่อนที่ ๒ บรรทัดที่ ๗

๑. บันไดเสียงขวา (ฟ ซ ล X ด ร X)

สำนวนถาม เป็นทำนองที่ดำเนินเสียงคู่สี่โดยยึดเสียงจบของสำนวนตอบบรรทัดที่หกเป็นหลัก การดำเนินทำนองมีลักษณะเหมือนกับสำนวนถามบรรทัดที่ห้าต่างกันที่เสียง

สำนวนตอบ เป็นทำนองที่ปรากฏในเพลงต่างๆ ไป ที่ใช้เสียงคู่แปดและคู่สี่เช่นเดียวกับสำนวนตอบบรรทัดที่ห้าให้การลงจบอย่างสมบูรณ์

๒. กระสวนจังหวะ

มีการเน้นทำนองลักจังหวะด้วยมือซ้องที่ตีสลับมือ

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - - X	- X - -	- X - X	- - - X	- X X X	X X X X	X X X X	X X X X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าท่อนที่ ๒ บรรทัดที่ ๘

๑. บันไดเสียงขวา (ฟ ซ ล X ด ร X)

สำนวนถาม เป็นทำนองที่ดำเนินเสียงคู่สี่โดยยึดเสียงจบของสำนวนตอบ บรรทัดที่เจ็ด ลักษณะทำนองเหมือนกับสำนวนถามบรรทัดที่หกและที่เจ็ด ใช้เสียงคู่แปดประกอบด้วย เช่นเดียวกับสำนวนถามบรรทัดที่หกและเจ็ด

สำนวนตอบ เหมือนกับทำนองเพลงท่อนที่สอง บรรทัดที่หก แต่สูงกว่าสี่เสียง

๒. กระสวนจังหวะ

เพิ่มกระสวนจังหวะแบบใหม่ คือ XXXX เป็นมือฆ้องที่บรรเลงเก็บเป็นพยางค์ที่ ๔ พยางค์ ใน ๑ ห้องโน้ต เหมือนกับการดำเนินทำนองของระนาด สำนวนนี้เป็นสำนวนที่บังคับให้เครื่องดนตรีชนิดอื่น ๆ ดำเนินทำนองเป็นทำนองแบบเดียวกับมือฆ้อง

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- X X X	X X X X	- X - X	- - - xxX	- - X -	xxX - - X	- X - X	- X - X
---------	---------	---------	-----------	---------	-----------	---------	---------

เพลงช้าท่อนที่ ๒ บรรทัดที่ ๘

๑. บันไดเสียงเพียงออบน (ด ร ม X ซ ล X)

สำนวนถาม เปลี่ยนบันไดเสียงจากบันไดเสียงชวาเป็นบันไดเสียงเพียงออบนแบบไม่มีสะพานเชื่อมเสียง ทำนองนี้สามารถพลิกเพลงให้บรรเลงในเสียงสูงได้ แต่ในสำนวนนี้บรรเลงในทางเสียงต่ำ

สำนวนตอบ เป็นทำนองที่สัมพันธ์กับสำนวนถาม ใช้มือฆ้องตีเสียงคู่สี่ การสะบัดขึ้นสามเสียงและการตีเสียงคู่แปดห้าเสียงเรียงลง ทำนองนี้จบในเสียงอันดับที่สี่ของบันไดเสียง (ฟา) ช่วยเชื่อมเสียงให้เรียงลงติดต่อกันห้าเสียง เพิ่มความไพเราะให้กับทำนองเพลงมากขึ้น

๒. กระสวนจิ้งหะ

มีการเน้นจิ้งหะในช่วงทำนองที่ยกเยื้องกับจิ้งหะ ก่อนทำนองมือฆ้องตีสะบัดขึ้นสามเสียง

กระสวนจิ้งหะของสำนวนถาม

กระสวนจิ้งหะของสำนวนตอบ

- - X X	- X - X	- X - -	X X - X	- - - X	- - - -	- X - X	- - - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าท่อนที่ ๒ บรรทัดที่ ๑๐

๑. บันไดเสียงเพียงออบน (ด ร ม X ซ ล X)

สำนวนถาม เป็นทำนอง "โยน" ที่ใช้เสียงคู่ห้ากับคู่แปด

สำนวนตอบ เป็นทำนอง "โยน" ที่สัมพันธ์กับสำนวนถาม แต่เป็นทำนองที่ห่าง ๆ ยังคงใช้เสียงคู่ห้า ใช้มือฆ้องที่เน้นมือซ้าย เมื่อบรรเลงจบบรรทัดนี้แล้ว กลับต้นที่ท่อนสอง บรรทัดที่หนึ่งอีกครั้ง เสียงสุดท้ายของสำนวนตอบบรรทัดที่สิบนี้ ห่างเป็นคู่ห้ากับเสียงเริ่มของสำนวนถามของท่อนสอง บรรทัดที่หนึ่ง

๒. กระสวนจังหวะ

ทำนองโยนในบรรทัดนี้ นอกจากจะเป็นทำนองที่หมดก่อนจังหวะแล้ว ทำนองโยนนี้เป็น "ทำนองโยนประสม" โดยสำนวนถามเป็นทำนองโยนประเภทเพลงสองไม้ ส่วนสำนวนตอบเป็นทำนองโยนประเภทเพลงปรบไถ่ ทำนองโยนนี้ เป็นสำนวนเพลงที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของโบราณจารย์ให้เกิดท่วงทำนองที่มีความวิจิตรพิสดารมากยิ่งขึ้น

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-				
-	-	-	X	-	-	-	X	-	-	-	X	X	-	X	X	-	X	X	-	X	X	-	X

เพลงช้าท่อนที่ ๓ บรรทัดที่ ๑

๑. บันไดเสียงเพียงขอบบน (ด ร ม X ซ ล X)

สำนวนถาม เริ่มด้วยการหยุดจังหวะที่เสียงจบของสำนวนตอบของท่อนที่สอง บรรทัดที่สิบ และเริ่มสำนวนด้วยมือฆ้องที่ตีเป็นพยางค์ห่าง ๆ ด้วยเสียงเดียวกันกับเสียงจบของสำนวนตอบ แต่ห่างกันหนึ่งช่วงเสียง

สำนวนตอบ เป็นมือฆ้องที่คล้ายกับสำนวนถาม แต่เพิ่มความถี่ให้ละเอียดมากกว่าสำนวนถาม ทำนองนี้ปรากฏอยู่บนเสียงเรียงสามเสียง สลับกันไปมาเหมือนเท่าเต็ม

๒. กระสวนจังหวะ

มีการลักจังหวะ และหยุดทำนอง

116

- - X X	X X - X	X X - X	X X - X	- - xxX	- X - X	- X - X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าท่อนที่ ๓ บรรทัดที่ ๒

๑. บันไดเสียงเพียงออบน (ด ร ม X ช ล X)

สำนวนถาม ลักษณะเหมือนกับสำนวนตอบของบรรทัดที่สอง แต่เป็นการซ้ำทำนองที่ดำเนินมาแล้วจากสำนวนตอบ ท่อนที่สอง บรรทัดที่หนึ่ง ทำนองเพลงมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น

สำนวนตอบ มีการสะบัดขึ้นเรียงสามเสียง และใช้เสียงที่สี่ของบันไดเสียงลงจบด้วยเสียงคู่สี่

๒. กระสวนจังหวะ

ดำเนินตามปกติ

121

- - - -	- - - X	- - - X	- - - X	- - X X	X X - X	X X - X	X X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าท่อนที่ ๓ บรรทัดที่ ๓

๑. บันไดเสียงเพียงออบน (ด ร ม X ช ล X)

สำนวนถามและสำนวนตอบ เหมือนกับท่อนที่สาม บรรทัดที่หนึ่ง

๒. กระจงหวะ

มีการลัดกระจงหวะ และหยุดทำนอง

กระจงหวะของสำนวนถาม

กระจงหวะของสำนวนตอบ

- - X X	X X - X	X X - X	X X - X	- - xxX	- X - X	- X - X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงซ้ำท่อนที่ ๓ บรรทัดที่ ๔

๑. บันไดเสียงเพียงขอบน (ด ร ม X ซ ล X)

สำนวนถามและสำนวนตอบ เหมือนกับท่อนที่สาม บรรทัดที่สอง

๒. กระจงหวะ

ดำเนินตามปกติ

กระจงหวะของสำนวนถาม

กระจงหวะของสำนวนตอบ

- - - X	- X - X	- - - X	- - - X	- - - -	XXXX	- X - X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	------	---------	---------

เพลงซ้ำท่อนที่ ๓ บรรทัดที่ ๕

๑. บันไดเสียงเพียงขอบน (ด ร ม X ซ ล X)

สำนวนถาม เป็นทำนอง "โยน" ในเสียงที่จบสำนวนตอบ ท่อนที่สาม บรรทัดที่สี่

สำนวนตอบ เริ่มด้วยการหยุดจังหวะก่อน และต่อกับทำนองที่มีเสียงห่างจากเสียงจบของสำนวนถามเป็นคู่สี่ที่ดำเนินทำนองด้วยมือฆ้องที่พบในเพลงทั่ว ๆ ไป แต่จบทำนองด้วยเสียงเดียวกับทำนองโยน

๒. กระสวนจังหวะ

มีการหยุดทำนอง

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - - -	X X X X	- X - X	- X - X	- - x x X	- X - X	- X - X	- X - X
---------	---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------

เพลงช้าท่อนที่ ๓ บรรทัดที่ ๖

๑. บันไดเสียงเพียงขอบน (ด ร ม X ซ ล X)

สำนวนถาม เหมือนกับสำนวนตอบบรรทัดที่ห้า

สำนวนตอบ เริ่มด้วยการสะบัดสามเสียง โดยมีเสียงฟาซึ่งเป็นเสียงที่สี่ของบันไดเสียงรวมอยู่ด้วย เป็นสำนวนที่คล้ายกับสำนวนถามในตอนท้ายมีทำนองที่เหมือนกัน ต่างกันเพียงตอนเริ่มของสำนวนที่พลิกแพลงให้ต่างออกไป

๒. กระสวนจังหวะ

มีการหยุดทำนอง

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - - X	- X - X	- - - X	- - - X	- - - -	X X X X	- X - X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงซ้ำท่อนที่ ๓ บรรทัดที่ ๗

๑. บันไดเสียงเพียงออบน (ด ร ม X ซ ล X)

สำนวนถามและสำนวนตอบ เหมือนกับบรรทัดที่ห้า

๒. กระสวนจังหวะ

สำนวนตอบเริ่มด้วยการหยุดทำนองก่อน

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - - -	X X X X	- X - X	- X - X	- - xxX	- X - X	- X - X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงซ้ำท่อนที่ ๓ บรรทัดที่ ๘

๑. บันไดเสียงเพียงออบน (ด ร ม X ซ ล X)

สำนวนถามและสำนวนตอบ เหมือนกับบรรทัดที่หก

๒. กระสวนจังหวะ

มีการหยุดทำนองในจุดเริ่มของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - - X	- X - X	- - - X	- - - X	- X - X	- - xxX	- X X X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าตอนที่ ๓ บรรทัดที่ ๙

๑. บันไดเสียงเพียงออบน (ด ร ม X ซ ล X)

สำนวนถาม เป็นทำนอง "โยน" เหมือนกับสำนวนถามบรรทัดที่ห้าและเจ็ด

สำนวนตอบ มีการสะบัดขึ้นเรียงสามเสียง และตีมือฆ้องที่ปรากฏในเพลงทั่ว ๆ ไป ทำนองจบลงที่เสียงสูง

๒. กระสวนจังหวะ

มีการเน้นจังหวะด้วยการตีสะบัด

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- X - X	- X - X	- X - X	- - - X	- - - X	- - - X	- X - X	- - - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าตอนที่ ๓ บรรทัดที่ ๑๐

๑. บันไดเสียงเพียงออบน (ด ร ม X ซ ล X)

สำนวนถาม เป็นทำนองที่มีความสัมพันธ์กับสำนวนตอบบรรทัดที่เก้าที่จบด้วยเสียงสูง ด้วยทำนองที่เคลื่อนลงมาทางเสียงต่ำ

สำนวนตอบ เป็นทำนองที่เน้นเสียงที่จับจากสำนวนถาม โดยใช้มือฆ้องคู่สี่และ
คู่แปด

๒. กระสวนจังหวะ

ดำเนินตามปกติ

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - - -	- - - -	- X - X	- X - X	- X - X	- - xxX	- X X X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าท่อนที่ ๓ บรรทัดที่ ๑๑

๑. บันไดเสียงเพียงขอบบน (ด ร ม X ซ ล X)

สำนวนถาม เริ่มด้วยการหยุดจังหวะ ก่อนจะดำเนินทำนองด้วยมือฆ้องแบบทนมือ
ที่ใช้มือซ้ายเป็นสำคัญ มีเสียงตกเสียงเดียวกับสำนวนถาม บรรทัดที่เก้า

สำนวนตอบ เหมือนกับสำนวนตอบ บรรทัดที่เก้า

๒. กระสวนจังหวะ

มีการเน้นจังหวะด้วยการตีสะบัดและมือฆ้องทั่ว ๆ ไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- X - X	- X - X	- X - X	- - - X	- - - X	- - - X	- X - X	- - - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าท่อนที่ ๓ บรรทัดที่ ๑๒

๑. บันไดเสียงเพียงออบน (ด ร ม X ซ ล X)

สำนวนถามและสำนวนตอบ เหมือนกับบรรทัดที่สิบ

๒. กระสวนจังหวะ

ดำเนินตามปกติ

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - - -	- - - X	- - - X	- - - X	- - X X	X X - X	X X - X	X X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าท่อนที่ ๓ บรรทัดที่ ๑๓

๑. บันไดเสียงขวา (ฟ ซ ล X ดร X)

สำนวนถาม เหมือนสำนวนถามบรรทัดที่หนึ่ง แต่เปลี่ยนบันไดเสียงแบบไม่มีสะพานเชื่อมเสียงจากบันไดเสียงเพียงออบน เป็นการกลับต้นด้วยลักษณะโอดพัน

สำนวนตอบ ท่อนนี้เหมือนกับสำนวนตอบบรรทัดที่สอง คือเป็นมือซ้อง เหมือนกับสำนวนถาม แต่ตีพยางค์ถี่ละเอียดมากกว่า ดำเนินทำนองอยู่บนเสียงสามเสียงสลับกันไปมา

๒. กระจวนจ้งหะ

มีการหยุดทำนอง

กระจวนจ้งหะของสำนวนถาม

กระจวนจ้งหะของสำนวนตอบ

- - X X	X X - X	X X - X	X X - X	- - xxX	- X - X	- X - X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าท่อนที่ ๓ บรรทัดที่ ๑๔

๑. บันไดเสียงซวา (ฟ ซ ล X ด ร X)

สำนวนถาม ลักษณะเหมือนกับสำนวนตอบของบรรทัดที่สิบสาม เป็นการช้า ทำนองที่ดำเนินมาแล้ว ทำให้ทำนองมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น

สำนวนตอบ มีการสะบัดที่ใช้เสียงที่สี่ของบันไดเสียง

๒. กระจวนจ้งหะ

ดำเนินตามปกติ

กระจวนจ้งหะของสำนวนถาม

กระจวนจ้งหะของสำนวนตอบ

- - - -	- - - X	- - - X	- - - X	- - X X	X X - X	X X - X	X X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าท่อนที่ ๓ บรรทัดที่ ๑๕

๑. บันไดเสียงซวา (ฟ ซ ล X ดร X)

สำนวนถามและสำนวนตอบ เหมือนกับท่อนที่สาม บรรทัดที่สิบสาม

๒. กระสวนจิ้งหะ

มีการหยุดทำนอง

กระสวนจิ้งหะของสำนวนถาม

กระสวนจิ้งหะของสำนวนตอบ

- - X X	X X - X	X X - X	X X - X	- - xxX	- X - X	- X - X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงซ้ำท่อนที่ ๓ บรรทัดที่ ๑๖

๑. บันไดเสียงซวา (ฟ ซ ล X ดร X)

สำนวนถามและสำนวนตอบ เหมือนกับท่อนที่สาม บรรทัดที่สิบสี่

๒. กระสวนจิ้งหะ

ดำเนินตามปกติ

กระสวนจิ้งหะของสำนวนถาม

กระสวนจิ้งหะของสำนวนตอบ

- - - X	- X - X	- - - X	- - - X	- - - -	XXXX	- X - X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	------	---------	---------

เพลงซ้ำท่อนที่ ๓ บรรทัดที่ ๑๗

๑. บันไดเสียงชวา (ฟ ซ ล X ดร X)

สำนวนถาม เป็นทำนอง “โยน” เสียงที่จบของสำนวนตอบของบรรทัดที่สิบหก

สำนวนตอบ เริ่มด้วยการหยุดจังหวะก่อน และต่อด้วยทำนองที่มีเสียงห่างจากเสียงจบของสำนวนถามเป็นคู่สี่ที่ดำเนินทำนองด้วยมือฆ้องที่พบในเพลงทั่ว ๆ ไป แต่จบทำนองด้วยเสียงเดียวกับทำนองโยน

๒. กระทบจังหวะ

มีการหยุดทำนอง เน้นจังหวะด้วยมือฆ้องที่มีพยางค์ถี่

กระทบจังหวะของสำนวนถาม

กระทบจังหวะของสำนวนตอบ

- - - -	X X X X	- X - X	- X - X	- - xxX	- X - X	- X - X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าตอนที่ ๓ บรรทัดที่ ๑๘

๑. บันไดเสียงชวา (ฟ ซ ล X ดร X)

สำนวนถาม เหมือนกับสำนวนตอบของบรรทัดที่สิบเจ็ด

สำนวนตอบ เริ่มด้วยการสะบัดสามเสียง โดยมีเสียงที่อันเป็นเสียงที่สี่ของบันไดเสียงรวมอยู่ด้วย เป็นสำนวนที่คล้ายกับสำนวนถาม ในตอนท้ายมีทำนองที่เหมือนกันต่างกันเพียงตอนเริ่มของสำนวนที่พลิกแพลงให้ต่างออกไป

๒. กระทบจังหวะ

มีการหยุดทำนอง เน้นจังหวะด้วยมือฆ้องที่มีพยางค์ถี่

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - - X	- X - X	- - - X	- - - X	- - - -	XXXX	- X - X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	------	---------	---------

เพลงช้าตอนที่ ๓ บรรทัดที่ ๑๙

๑. บันไดเสียงขวา (ฟ ซ ล X ดร X)

สำนวนถามและสำนวนตอบ เหมือนกับบรรทัดที่สิบเจ็ด

๒. กระสวนจังหวะ

มีการหยุดทำนอง เน้นจังหวะด้วยมือฆ้องที่มีพยางค์ถี่

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - - -	XXXX	- X - X	- X - X	- - xxX	- X - X	- X - X	- X - X
---------	------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าตอนที่ ๓ บรรทัดที่ ๒๐

๑. บันไดเสียงขวา (ฟ ซ ล X ดร X)

สำนวนถามและสำนวนตอบ เหมือนกับบรรทัดที่สิบแปด

๒. กระทบจิ้งหะ

มีการหยุดทำนอง เน้นจิ้งหะด้วยมือฆ้องที่มีพยางค์ถี่

กระทบจิ้งหะของสำนวนถาม

กระทบจิ้งหะของสำนวนตอบ

- - - X	- X - X	- - - X	- - - X	- X - X	- - xxX	- X X X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าท่อนที่ ๓ บรรทัดที่ ๒๑

๑. บันไดเสียงซวา (ฟ ซ ล X ดร X)

สำนวนถาม เป็นทำนอง "โยน" เหมือนกับสำนวนถามบรรทัดที่สิบเจ็ดและสิบเก้า

สำนวนตอบ มีการสะบัดสามเสียงเรียงขึ้น และมีการเคลื่อนที่ไปทางเสียงสูง

๒. กระทบจิ้งหะ

มีการเน้นจิ้งหะด้วยการตีสะบัดและมือฆ้องทั่ว ๆ ไป

กระทบจิ้งหะของสำนวนถาม

กระทบจิ้งหะของสำนวนตอบ

- X - X	- X - X	- X - X	- - - X	- - - X	- - - X	- X - X	- - - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าท่อนที่ ๓ บรรทัดที่ ๒๒

๑. บันไดเสียงซวา (ฟ ซ ล X ดร X)

สำนวนถาม เป็นทำนองที่พลิกแพลงมือซ้อง โดยการใช้มือขวาตีสองเสียงต่อด้วยมือซ้ายตีสองเสียง มีความสัมพันธ์กับสำนวนตอบบรรทัดที่ยี่สิบเอ็ด และต่อด้วยทำนองมือซ้องที่ตีทนมือให้ดำเนินไปจนที่เสียงสูงห่างเป็นคู่แปดแทนที่จะใช้เสียงต่ำ

สำนวนตอบ เป็นทำนองที่เน้นเสียงที่จบจากสำนวนถาม โดยใช้มือซ้องคู่สี่และคู่แปด

๒. กระจวนจ้งหวะ

ดำเนินตามปกติ

กระจวนจ้งหวะของสำนวนถาม

กระจวนจ้งหวะของสำนวนตอบ

-	-	-	-	-	X	X	-	X	X	-	X	X	X	-	X	X	X	-	X	-	X
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

เพลงช้าท่อนที่ ๓ บรรทัดที่ ๒๓

๑. บันไดเสียงขวา (ฟ ซ ล X ดร X)

สำนวนถาม เริ่มด้วยการหยุดจ้งหวะ ก่อนจะดำเนินทำนองด้วยมือซ้องแบบทนมือที่เน้นมือซ้ายเป็นสำคัญ มีเสียงตกเสียงเดียวกับสำนวนถามบรรทัดที่ยี่สิบเอ็ด

สำนวนตอบ เหมือนกับสำนวนตอบบรรทัดที่ยี่สิบเอ็ด

๒. กระจวนจ้งหวะ

มีการเน้นจ้งหวะด้วยการตีสะบัดและมือซ้องทั่ว ๆ ไป

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- X - X	- X - X	- X - X	- - - X	- - - X	- - - X	- X - X	- - - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าตอนที่ ๓ บรรทัดที่ ๒๔

๑. บันไดเสียงขวา (ฟ ซ ล X ดร X)

สำนวนถามและสำนวนตอบ เหมือนกับบรรทัดที่ยี่สิบสอง

๒. กระสวนจังหวะ

ดำเนินตามปกติ

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - - -	- - - X	- - - X	- - - X	- - XX	- X - X	- - XX	X X - X
---------	---------	---------	---------	--------	---------	--------	---------

เพลงช้าตอนที่ ๔ บรรทัดที่ ๑

๑. บันไดเสียงขวา (ฟ ซ ล X ดร X)

สำนวนถาม ใช้เสียงจบของตอนที่สาม บรรทัดที่ยี่สิบสี่ เป็นเสียงเริ่มของทำนองที่มีมือฆ้องแบบห่าง ๆ

สำนวนตอบ มือฆ้องแบบทนมือ ทำนองมีการหยุดจังหวะและเน้นที่เสียงจบจากสำนวนถาม และเคลื่อนที่ไปหาเสียงสูง การจบสำนวนนี้ใช้เสียงจบของสำนวนถามเหมือนทำนองเท่าเต็ม

๒. กระจวนจังหวะ

ในสำนวนถามเป็นแบบห่าง ๆ ส่วนสำนวนตอบเป็นแบบติดกันสองพยางค์และแยกจากกันตรงช่วงจังหวะตกเป็นสำคัญ

กระจวนจังหวะของสำนวนถาม

กระจวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - X X	X X - X	X X - X	X X - X	- X X X	- X - X	X X - X	X X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าท่อนที่ ๔ บรรทัดที่ ๒

๑. บันไดเสียงขวา (ฟ ซ ล X ด ร X)

สำนวนถาม มีลักษณะเหมือนกับทำนองของท่อนที่หนึ่งบรรทัดที่สี่และแปด ที่เริ่มด้วยมือฆ้องตีคู่สี่ในเสียงที่หมดจากสำนวนถาม เป็นสำนวนที่แสดงบันไดเสียงขวาได้ชัดเจน

สำนวนตอบ เป็นสำนวนมือฆ้องที่พลิกเพลงทำนอง โดยการเพิ่มพยางค์เสียงมากกว่าเดิม เพราะเสียงท้ายสำนวนถามกับเสียงเริ่มของสำนวนตอบเป็นเสียงเดียวกัน จึงต้องเพิ่มเสียงแทรกก่อน (เสียงเร) ด้วยการแปรมือฆ้อง

๒. กระจวนจังหวะ

ดำเนินตามปกติ

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - - -	- - - X	- - - X	- - - X	- - XX	- X - X	- - XX	X X - X
---------	---------	---------	---------	--------	---------	--------	---------

เพลงช้าท่อนที่ ๔ บรรทัดที่ ๓

๑. บันไดเสียงซวา (ฟ ซ ล X ด ร X)

สำนวนถาม เป็นทำนองเดียวกับบรรทัดที่หนึ่ง

สำนวนตอบ มือซ้องแบบทนมือ ทำนองมีการหยุดจังหวะและเน้นที่เสียงจบจากสำนวนถาม และเคลื่อนที่ไปหาเสียงต่ำ

๒. กระสวนจังหวะ

มีการเน้นจังหวะตก

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- X - X	- X - X	X X - X	X X - X	- X - X	- X - X	X X - X	X X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าท่อนที่ ๔ บรรทัดที่ ๔

๑. บันไดเสียงซวา (ฟ ซ ล X ด ร X)

สำนวนถาม เป็นมือซ้องที่พบในเพลงทั่ว ๆ ไป สามารถแปรทำนองได้

สำนวนตอบ เป็นทำนองที่สัมพันธ์กับสำนวนถามที่พบในเพลงทั่ว ๆ ไป และยังคงดำเนินทำนองอยู่ในบันไดเสียงซวา

๒. กระสวนจังหวะ

ดำเนินตามปกติ

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - - -	- - - X	- - - X	- - - X	- - XX	- X - X	- - XX	X X - X
---------	---------	---------	---------	--------	---------	--------	---------

เพลงช้าตอนที่ ๔ บรรทัดที่ ๕

๑. บันไดเสียงซวา (ฟ ซ ล X ด ร X)

สำนวนถามและสำนวนตอบ เหมือนกับทำนองบรรทัดที่หนึ่ง

๒. กระสวนจังหวะ

มีการเน้นจังหวะตกโดยการใช้นิ้วตีทนมือซ้องเป็นสำคัญ

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - X X	X X - X	X X - X	X X - X	- X X X	- X - X	X X - X	X X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าตอนที่ ๔ บรรทัดที่ ๖

๑. บันไดเสียงซวา (ฟ ซ ล X ดร X)

สำนวนถามและสำนวนตอบ เหมือนกับทำนองบรรทัดที่สอง

๒. กระจวนจังหวะ

ดำเนินตามปกติ

กระจวนจังหวะของสำนวนถาม

กระจวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - - -	- - - X	- - - X	- - - X	- - XX	- X - X	- - XX	X X - X
---------	---------	---------	---------	--------	---------	--------	---------

เพลงซำท่อนที่ ๔ บรรทัดที่ ๗

๑. บันไดเสียงซวา (ฟ ซ ล X ดร X)

สำนวนถามและสำนวนตอบ เหมือนกับทำนองบรรทัดที่สาม

๒. กระจวนจังหวะ

มีการเน้นจังหวะตกโดยการใช้ตีทนมือซ้องเป็นสำคัญ

กระจวนจังหวะของสำนวนถาม

กระจวนจังหวะของสำนวนตอบ

- X - X	- X - X	X X - X	X X - X	- X - X	- X - X	X X - X	X X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงซำท่อนที่ ๔ บรรทัดที่ ๘

๑. บันไดเสียงซวา (ฟ ซ ล X ด ร X)

สำนวนถามและสำนวนตอบ เหมือนกับทำนองบรรทัดที่สี่

๒. กระสวนจิ้งหะ

ดำเนินตามปกติ

กระสวนจิ้งหะของสำนวนถาม

กระสวนจิ้งหะของสำนวนตอบ

- - - X	- X - X	- - - X	- X - X	- X - X	- - xxX	- X X X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าท่อนที่ ๔ บรรทัดที่ ๘

๑. บันไดเสียงซวา (ฟ ซ ล X ด ร X)

สำนวนถาม เริ่มด้วยมือซ้องที่ใช้เสียงจบของสำนวนตอบบรรทัดที่แปดเป็นเสียงแรก และต่อด้วยเสียงที่ห่างเป็นคู่สามกับเสียงแรก เป็นมือซ้องที่เหมือนกันต่างกันว่าเสียง

สำนวนตอบ เหมือนกับสำนวนตอบท่อนที่สาม บรรทัดที่ยี่สิบเอ็ดและยี่สิบสาม เริ่มด้วยการสะบัดสามเสียงเรียงขึ้น และตีลงเสียงคู่แปด

๒. กระสวนจิ้งหะ

ดำเนินตามปกติ

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- X - X	- X - X	X X - X	X X - X	- X - X	- - X X	- X - X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าตอนที่ ๔ บรรทัดที่ ๑๐

๑. บันไดเสียงขวา (ฟ ซ ล X ดร X)

สำนวนถาม มีความสอดคล้องกับสำนวนตอบบรรทัดที่เก้า ด้วยมือฆ้องเสียงคู่แปดและคู่สี่ เป็นทำนองที่ปรากฏในเพลงทั่ว ๆ ไป

สำนวนตอบ มีความสอดคล้องกับสำนวนถามที่ผ่านมา ใช้การตีทนมือฆ้องกับการลัดจังหวะ

๒. กระสวนจังหวะ

สำนวนถามดำเนินตามจังหวะ แต่สำนวนตอบมีการลัดจังหวะ

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - - X	- X - X	- - - X	- X - X	- X - X	- - xxX	- X X X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าตอนที่ ๔ บรรทัดที่ ๑๑

๑. บันไดเสียงขวา (ฟ ซ ล X ดร X)

สำนวนถามและสำนวนตอบ เหมือนกับทำนองบรรทัดที่เก้า

๒. กระจวนจ้งหะ

ดำเนินตามปกติ

กระจวนจ้งหะของสำนวนถาม

กระจวนจ้งหะของสำนวนตอบ

- X - X	- X - X	X X - X	X X - X	- X - X	- - X X	- X - X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าท่อนที่ ๔ บรรทัดที่ ๑๒

๑. บันไดเสียงชวา (ฟ ซ ล X ดร X)

สำนวนถามและสำนวนตอบ เหมือนกับทำนองบรรทัดที่สิบ

๒. กระจวนจ้งหะ

สำนวนถามดำเนินตามจ้งหะ แต่สำนวนตอบมีการล็กจ้งหะ

กระจวนจ้งหะของสำนวนถาม

กระจวนจ้งหะของสำนวนตอบ

- - - X	- X - X	- - - X	- X - X	- - - X	- X - X	- - - X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าท่อนที่ ๔ บรรทัดที่ ๑๓

๑. บันไดเสียงชวา (ฟ ซ ล X ดร X)

สำนวนถาม เป็นมือฆ้องแบบพื้นฐานที่เหมือนกัน ทำนองมีสองเสียงโดยเสียงแรกเป็นเสียงหลักของบันไดเสียงชาว และเสียงที่สองคือเสียงที่สองของบันไดเสียง

สำนวนตอบ เป็นมือฆ้องแบบพื้นฐานที่เหมือนกัน มีสองเสียงโดยเสียงแรกเป็นเสียงที่สองของบันไดเสียง และเสียงที่สองคือเสียงที่สามของบันไดเสียง

๒. กระสวนจังหวะ

ดำเนินตามปกติ

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - - X	- X - X	- - - X	- X - X	- X X X	- X - X	- - - X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าท่อนที่ ๔ บรรทัดที่ ๑๔

๑. บันไดเสียงชาว (ฟ ซ ล X ดร X)

สำนวนถาม เป็นมือฆ้องแบบพื้นฐานที่เหมือนกัน มีสองเสียงโดยเสียงแรกคือเสียงที่สามของบันไดเสียงชาวหรือเสียงจบสำนวนตอบของบรรทัดที่สิบสาม และเสียงที่สองคือเสียงที่สองของบันไดเสียง เรียงลงจากสำนวนตอบบรรทัดที่สิบสาม

สำนวนตอบ เป็นมือฆ้องที่มีทำนองดีกว่าสำนวนถามบรรทัดที่สิบสี่และจบสำนวนด้วยเสียงหลักของบันไดเสียงชาว

๒. กระสวนจังหวะ

ดำเนินตามปกติ

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - - X	- X - X	- - - X	- X - X	- - - X	- X - X	- - - X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงซ้ำท่อนที่ ๔ บรรทัดที่ ๑๕

๑. บันไดเสียงชวา (ฟ ซ ล X ดร X)

สำนวนถามและสำนวนตอบ เหมือนกับทำนองบรรทัดที่สิบสาม

๒. กระสวนจังหวะ

ดำเนินตามปกติ

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - - X	- X - X	- - - X	- X - X	- X X X	- X - X	- - - X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงซ้ำท่อนที่ ๔ บรรทัดที่ ๑๖

๑. บันไดเสียงชวา (ฟ ซ ล X ดร X)

สำนวนถามและสำนวนตอบ เหมือนกับทำนองบรรทัดที่สิบสี่

๒. กระสวนจังหวะ

ดำเนินตามปกติ

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- X X X	X X X X	- X - X	- - - xxX	- - X -	xxX - - X	- X - X	- X - X
---------	---------	---------	-----------	---------	-----------	---------	---------

เพลงช้าก่อนที่ ๔ บรรทัดที่ ๑๗

๑. บ้านไต่เสียงเพียงออบน (ด ร ม X ซ ล X)

สำนวนถาม เปลี่ยนบ้านไต่เสียงจากบ้านไต่เสียงชวาเป็นบ้านไต่เสียงเพียงออบนแบบไม่มีสะพานเชื่อมเสียง เป็นทำนองที่สามารถพลิกเพลงให้บรรเลงในเสียงสูงได้

สำนวนตอบ เป็นทำนองที่สัมพันธ์กับสำนวนถาม ใช้มือฆ้องตีเสียงคู่สี่ การสะบัดขึ้นสามเสียง และการตีเสียงคู่แปดห้าเสียงเรียงลง ทำนองนี้จึงปรากฏเสียงในอันดับที่สี่ของบ้านไต่เสียง (ฟา)

๒. กระสวนจังหวะ

มีการเน้นจังหวะ ด้วยการหยุดจังหวะก่อนตีสะบัดขึ้นเรียงสามเสียง

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - X X	- X - X	- X - -	X X - X	- - - X	- - - -	- X - X	- - - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าก่อนที่ ๔ บรรทัดที่ ๑๘

๑. บ้านไต่เสียงเพียงออบน (ด ร ม X ซ ล X)

สำนวนถาม เป็นทำนอง “โยน” ที่ใช้เสียงคู่ห้ากับคู่แปด

สำนวนตอบ เป็นทำนอง “โยน” ที่สัมพันธ์กับสำนวนถาม แต่เป็นทำนองที่ห่าง ๗
ยังคงใช้เสียงคู่ห้า ใช้มือฆ้องที่เน้นมือซ้าย

๒. กระจวนจังหวะ

มีการหยุดทำนองในช่วงกลางของสำนวนตอบ

กระจวนจังหวะของสำนวนถาม

กระจวนจังหวะของสำนวนตอบ

- X X X	- X - X	- X - X	- - - X	- X - X	- X - X	- - - X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าท่อนที่ ๕ บรรทัดที่ ๑

๑. บันไดเสียงขวา (ฟ ซ ล X ด ร X)

สำนวนถาม เป็นทำนองที่ต่อเนื่องกับสำนวนตอบท่อนที่สี่ บรรทัดที่สิบแปด เน้น
การใช้เสียงคู่สี่กับคู่แปด ตอนจบเป็นเสียงอันดับที่เจ็ดของบันไดเสียง

สำนวนตอบ เป็นทำนองที่เรียงสี่เสียงคู่แปดเรียงติดกันเป็นทำนองเพลง

๒. กระจวนจังหวะ

มีการหยุดทำนอง และดำเนินตามปกติ

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- X X X	- X - X	- X - X	- - - X	- - X -	xxX - X	- X - X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าตอนที่ ๕ บรรทัดที่ ๒

๑. บันไดเสียงขวา (ฟ ซ ล X ดร X)

สำนวนถาม เหมือนกับสำนวนถาม ตอนที่ห้า บรรทัดที่หนึ่ง

สำนวนตอบ เป็นทำนองที่ตีคู่สี่ก่อนการสับขึ้นเรียงสามเสียง และเคลื่อนที่ลงเรียงเสียงจากสูงไปหาต่ำ

๒. กระสวนจังหวะ

ดำเนินตามปกติ

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- X - X	- X - X	X X - X	X X - X	- X - X	- X - X	X X - X	X X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าตอนที่ ๕ บรรทัดที่ ๓

๑. บันไดเสียงขวา (ฟ ซ ล X ดร X)

สำนวนถาม เป็นมือซ้องที่พบในเพลงทั่ว ๆ ไป

สำนวนตอบ เป็นทำนองที่สัมพันธ์กับสำนวนถามที่พบในเพลงทั่ว ๆ ไปเช่นกันและยังคงดำเนินทำนองอยู่ในบันไดเสียงซวา

๒. กระจวนจังหวะ

ดำเนินตามปกติ

กระจวนจังหวะของสำนวนถาม

กระจวนจังหวะของสำนวนตอบ

- X X X	X X X X	- X - X	- - xxX	- - xxX	- X - X	- X - X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้ำท่อนที่ ๕ บรรทัดที่ ๔

๑. บันไดเสียงเพียงออบน (ด ร ม X ซ ล X)

สำนวนถาม เปลี่ยนบันไดเสียงจากบันไดเสียงซวาเป็นบันไดเสียงเพียงออบนแบบไม่มีสะพานเชื่อมเสียง เป็นทำนองที่สามารถพลิกเพลงให้บรรเลงในเสียงสูงได้

สำนวนตอบ เป็นทำนองที่สัมพันธ์กับสำนวนถาม ใช้มือฆ้องตีเสียงคู่สี่ การสะบัดขึ้นสามเสียง และการตีเสียงคู่แปดห้าเสียงเรียงลง ทำนองนี้มีเสียงในอันดับที่สี่ของบันไดเสียง (ฟา)

๒. กระจวนจังหวะ

มีการตีสะบัดสองรูปแบบผสมกันคือ การตีสะบัดขึ้นเรียงเสียงสามพยางค์ กับ การตีสะบัดลงเรียงเสียงสามพยางค์

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - X X	- X - X	- X - -	X X - X	- - - X	- - - -	- X - X	- - - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงช้าท่อนที่ ๕ บรรทัดที่ ๕

๑. บันไดเสียงเพียงออบน (ด ร ม X ซ ล X)

สำนวนถาม เป็นทำนอง "โยน" ที่ใช้เสียงคู่ห้ากับคู่แปด

สำนวนตอบ เป็นทำนอง "โยน" ที่สัมพันธ์กับสำนวนถาม แต่เป็นทำนองที่ห่าง ๆ
ยังคงใช้เสียงคู่ห้า ใช้มือซ้องที่เน้นมือซ้าย

๒. กระสวนจังหวะ

มีการหยุดทำนองและดำเนินต่อด้วยทำนองห่าง ๆ

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - - X	- - - X	- - - X	- - - X	- X X X	- X - X	- X - X	- - - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงสองไม้ ท่อนที่ ๑ บรรทัดที่ ๑

๑. บันไดเสียงขวา (ฟ ซ ล X ดร X)

สำนวนถาม ใช้มือซ้องคู่สี่และคู่แปดเป็นสำคัญ

สำนวนตอบ เป็นทำนองที่มีมือซ่องคู่แปดที่ดำเนินทำนองห่างกันห้าเสียง ตอนท้ายสำนวนมีช่วงจังหวะที่ห่างก่อนจะลงจบด้วยมือซ่องคู่สี่ สามารถแสดงบันไดเสียงได้ชัดเจน

๒. กระสวนจังหวะ

ดำเนินตามปกติ

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

-	-	-	X	-	X	-	X	X	X	-	X	X	X	-	X	-	X	X	X	-	X	-	X	-	X	-	X	-	X	-	X
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

เพลงสองไม้ท่อนที่ ๑ บรรทัดที่ ๒

๑. บันไดเสียงชาว (ฟ ซ ล X ด ร X)

สำนวนถาม เริ่มด้วยเสียงสุดท้ายของสำนวนตอบ ท่อนที่หนึ่ง บรรทัดที่หนึ่ง ซึ่งอยู่ทางเสียงต่ำ แต่กลับใช้เสียงสูงที่มีระยะห่างหนึ่งช่วงเสียง ลีลาคล้ายกับสำนวนตอบ ของบรรทัดก่อน โดยเฉพาะตอนจบสำนวน มีการใช้มือซ่องคู่สี่ลงเสียงเดียวกัน

สำนวนตอบ เน้นมือซ่องคู่แปดเป็นสำคัญ ดำเนินด้วยการเรียงเสียงขึ้นลงสี่เสียง

๒. กระสวนจังหวะ

ดำเนินตามปกติ

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - xxX	- X - X	- X - X	- - - -	- X X X	- X - X	- X - X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงสองไม้ท่อนที่ ๑ บรรทัดที่ ๓

๑. บันไดเสียงขวา (ฟ ซ ล X ด ร X)

สำนวนถาม เริ่มด้วยเสียงจบของสำนวนตอบบรรทัดที่สอง ด้วยการตีสะบัดลง เรียงสามเสียง รวมกับการตีด้วยมือขวามือเดียวเรียงสามเสียงขึ้น ก่อนที่จะลงจบด้วยเสียงคู่แปด

สำนวนตอบ หยุดรอจังหวะก่อนที่จะดำเนินทำนองด้วยมือซ้ອງคู่แปดเป็นสำคัญ เรียงเสียงขึ้นลงสี่เสียง

๒. กระสวนจังหวะ

มีการหยุดรอจังหวะและจบทำนองของสำนวนถามด้วยทำนองที่เว้นห้องสุดท้าย ให้อ่าง

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - xxX	- X - X	- X - X	- - - -	- X X X	- X - X	- X - X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงสองไม้ท่อนที่ ๑ บรรทัดที่ ๔

๑. บันไดเสียงซวา (ฟ ซ ล X ด ร X)

สำนวนถาม เริ่มด้วยเสียงจบของสำนวนตอบ บรรทัดที่สาม ด้วยการตีสะบัดลง เรียงสามเสียง และลงจบในเสียงคู่สี่

สำนวนตอบ เหมือนสำนวนตอบบรรทัดที่สาม

๒. กระสวนจังหวะ

มีการหยุดรอจังหวะและจบทำนองของสำนวนถามด้วยทำนองที่เว้นห้องสุดท้ายให้ว่าง

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

-	-	xxX	-	X	-	X	-	X	-	X	-	-	-	-	-	X	X	X	-	X	-	X	-	X	-	X	-	X	-	X	-	X
---	---	-----	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

เพลงสองไม้ท่อนที่ ๑ บรรทัดที่ ๕

๑. บันไดเสียงซวา (ฟ ซ ล X ด ร X)

สำนวนถามและสำนวนตอบ เหมือนสำนวนในบรรทัดที่สาม

๒. กระสวนจังหวะ

มีการหยุดรอจังหวะและจบทำนองของสำนวนถามด้วยทำนองที่เว้นห้องสุดท้ายให้ว่าง

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

- - xxX	- X - X	- X - X	- - - -
---------	---------	---------	---------

เพลงสองไม้ท่อนที่ ๑ บรรทัดที่ ๖

๑. บันไดเสียงขวา (ฟ ซ ล X ด ร X)

สำนวนถาม เริ่มด้วยเสียงจบของสำนวนตอบบรรทัดที่สี่ บรรทัดนี้ไม่มีสำนวนตอบ

๒. กระสวนจังหวะ

มีการหยุดรอจังหวะและจบทำนองของสำนวนถามด้วยทำนองที่เว้นห้องสุดท้าย

ให้ว่าง

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - - X	- - - -	- - X X	- - - X	- - - X	- X - X	X X - X	X X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงสองไม้ท่อนที่ ๒ บรรทัดที่ ๑

๑. บันไดเสียงขวา (ฟ ซ ล X ด ร X)

สำนวนถาม เน้นเสียงคู่สี่และเสียงคู่แปด เป็นทำนองที่ไม่ลงตามจังหวะ ส่วนตอนท้ายของสำนวน ลีลาทำนองเพลงคล้ายกับท่อนที่หนึ่ง บรรทัดที่หนึ่ง ความยาวของทำนองท่อนสอง บรรทัดที่หนึ่งนี้ เป็นครึ่งหนึ่งของทำนองท่อนที่ บรรทัดที่หนึ่ง ประหนึ่งว่าจะเป็นทำนองที่

ตัดทอน เป็นอัตราลของทำนองท่อนที่หนึ่ง บรรทัดที่หนึ่ง หากพิจารณาจากทำนองของสอง บรรทัดนี้ พบว่ามีความคล้ายคลึงกัน ทั้งลีลาทำนองและจังหวะที่ไม่สม่ำเสมอ

สำนวนตอบ เริ่มด้วยเสียงจบของสำนวนถาม ซึ่งอยู่ทางเสียงต่ำ แต่กลับใช้เสียง สูงที่มีระยะห่างหนึ่งช่วงเสียง ตอนจบสำนวน มีการใช้มือฆ้องคู่สี่ลงเสียงเดียวกัน

๒. กระสวนจังหวะ

ทำนองมีทั้งจบก่อนหมดจังหวะและจบลงจังหวะ

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- X X X	- X - X	- X - X	- X - X	- - xxX	- X - X	- X - X	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงสองไม้ท่อนที่ ๒ บรรทัดที่ ๒

๑. บันไดเสียงขวา (ฟ ซ ล X ด ร X)

สำนวนถาม หยุดรอจังหวะก่อนที่จะดำเนินทำนองด้วยมือฆ้องคู่แปดเป็นสำคัญ เรียงเสียงขึ้นลงสี่เสียง

สำนวนตอบ เริ่มด้วยเสียงจบของสำนวนถาม ด้วยการตีสะบัดลงเรียงสามเสียง รวมกับการตีด้วยมือขวามือเดียวเรียงสามเสียงขึ้น ก่อนที่จะลงจบด้วยเสียงคู่แปด

๒. กระสวนจังหวะ

มีการหยุดรอจังหวะและจบสำนวนตอบโดยเว้นว่างห้องสุดท้าย

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- X X X	- X - X	- X - X	- X - X	- - xxX	- X - X	- X - X	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงสองไม้ท่อนที่ ๒ บรรทัดที่ ๓

๑. บันไดเสียงซวา (ฟ ซ ล X ด ร X)

สำนวนถาม เหมือนบรรทัดที่สอง

สำนวนตอบ เริ่มด้วยเสียงจบของสำนวนถาม บรรทัดที่สอง ด้วยการตีสะบัดลง เรียงสามเสียง และลงจบในเสียงคู่สี่

๒. กระสวนจังหวะ

มีการหยุดรอจังหวะและจบสำนวนตอบโดยเว้นว่างห้องสุดท้าย

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- X X X	- X - X	- X - X	- X - X	- - xxX	- X - X	- X - X	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงสองไม้ท่อนที่ ๒ บรรทัดที่ ๔

๑. บันไดเสียงซวา (ฟ ซ ล X ด ร X)

สำนวนถามและสำนวนตอบ เหมือนบรรทัดที่สอง

๒. กระสวนจังหวะ

มีการหยุดรอจังหวะและจบสำนวนตอบโดยเว้นว่างห้องสุดท้าย

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- X X X	- X - X	- X - X	- X - X	- - xxX	- X - X	- X - X	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงสองไม้ท่อนที่ ๒ บรรทัดที่ ๕

๑. บันไดเสียงขวา (ฟ ซ ล X ด ร X)

สำนวนถามและสำนวนตอบ เหมือนบรรทัดที่สาม

๒. กระสวนจังหวะ

มีการหยุดรอจังหวะและจบสำนวนตอบโดยเว้นว่างห้องสุดท้าย

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - xxX	- X - X	- X - X	- - - X	- - - X	- X - X	- X X X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงสองไม้ท่อนที่ ๓ บรรทัดที่ ๑

๑. บันไดเสียงขวา (ฟ ซ ล X ด ร X)

สำนวนถาม เริ่มด้วยการตีสะบัดเรียงลงสามเสียง ใช้มือซ้องเสียงคู่สี่กับเสียงคู่แปดห่างกันห้าเสียง

สำนวนตอบ เริ่มเสียงมือซ้องเสียงคู่ห้า โดยใช้มือขวาตีเป็นหลักอยู่ที่เสียงสุดท้ายของสำนวนถาม และให้มือซ้ายตีเป็นเสียงคู่ห้ากับมือขวา ต่อด้วยทำนองที่เคลื่อนที่ไปทางเสียงสูง

๒. กระสวนจังหวะ

ดำเนินตามปกติ

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- X - X	- X - X	- X - X	- X - X	- - - -	- X - X	- X - X	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงสองไม้ท่อนที่ ๓ บรรทัดที่ ๒

๑. บันไดเสียงขวา (ฟ ช ล X ด ร X)

สำนวนถาม ใช้มือซ้องตีเสียงคู่แปดเรียงลงด้วยเสียงห้าเสียงเป็นสำคัญทำนองคล้ายกับการดำเนินทำนองของระนาด แต่จังหวะมีระยะห่างกว่า

สำนวนตอบ เริ่มด้วยเว้นว่างหนึ่งห้อง และใช้มือซ้องที่ห้าเสียงสุดท้ายของสำนวนถาม ด้วยการพลิกเพลงมือซ้องแบบพื้นฐาน เป็นการใช่มือซ้องตีเพิ่มอีกหนึ่งเสียงและจบสำนวนโดยเว้นว่างในห้องสุดท้าย

๒. กระสวนจังหวะ

มีทั้งการดำเนินตามปกติ มีการเว้นว่างในห้องแรกและห้องสุดท้ายของสำนวนตอบ

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- X - X	- X - X	- X - X	- X - X	- X X X	- X - X	- - - X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงสองไม้ท่อนที่ ๓ บรรทัดที่ ๓

๑. บันไดเสียงขวา (ฟ ซ ล X ด ร X)

สำนวนถาม ลักษณะคล้ายกับสำนวนถาม บรรทัดที่สาม แต่ใช้สี่เสียงเรียงติดกัน เป็นทำนองคู่กัน โดยมีเสียงอันดับที่สามของบันไดเสียงเป็นเสียงกลาง และใช้เสียงที่ติดกันเคลื่อนที่ ขึ้นลง ผ่านและจบสำนวนในเสียงกลางนี้

สำนวนตอบ จบทำนองในเสียงที่หนึ่งของบันไดเสียง เป็นการจบอย่างสมบูรณ์ และสัมพันธ์กับสำนวนถามที่ดำเนินมาก่อนหน้านี้

๒. กระสวนจังหวะ

ดำเนินตามปกติ

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - xxX	- X - X	- X - X	- - - X	- X - X	XXXX	XXXX	XXXX
---------	---------	---------	---------	---------	------	------	------

เพลงสองไม้ท่อนที่ ๔ บรรทัดที่ ๑

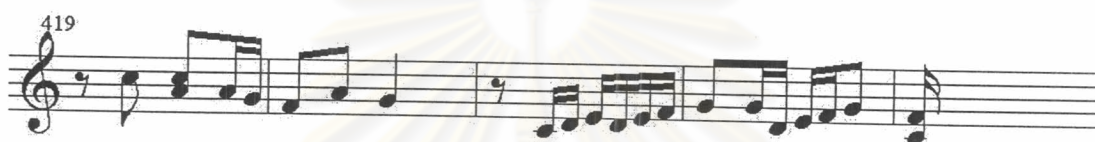
๑. บันไดเสียงขวา (ฟ ซ ล X ด ร X)

สำนวนถาม เริ่มด้วยทำนองที่คล้ายกับท่อนที่สาม บรรทัดที่หนึ่ง แต่ลงจบด้วยเสียงคู่สี่

สำนวนตอบ เริ่มด้วยเสียงคู่สี่ที่ถัดจากเสียงจบของสำนวนถาม เป็นทำนองเพลงบังคับทาง ที่เคลื่อนไปมาระหว่างเสียงห้าเสียง

๒. กระสวนจังหวะ

ดำเนินตามปกติ

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- X - X	- - xxX	- X - X	- - - -	- X X X	XXXX	- XXX	XX - X
---------	---------	---------	---------	---------	------	-------	--------

เพลงสองไม้ท่อนที่ ๔ บรรทัดที่ ๒

๑. บันไดเสียงชาว (ฟ ช ล X ด ร X)

สำนวนถาม เริ่มด้วยเสียงห้าเป็นคู่สี่กับเสียงจบของสำนวนตอบบรรทัดที่หนึ่ง ใช้การตีมือฆ้องเสียงคู่สามคู่กับเสียงเริ่ม และสะบัดเรียงลงสามเสียง โดยเริ่มจากเสียงที่ตีมือฆ้องคู่สามเป็นเสียงแรก และจบสำนวนโดยเว้นว่างในท้องสุดท้าย

สำนวนตอบ เป็นทำนองเพลงบังคับทางที่พบในสำนวนเพลงทั่วไป

๒. กระสวนจังหวะ

ทำนองมีทั้งจบก่อนและลงตามจังหวะ

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - - X	- - xxX	- X - X	- X - X	- X - X	- X - X	- X - X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงสองไม้ท่อนที่ ๕ บรรทัดที่ ๑

๑. บันไดเสียงขวา (ฟ ซ ล X ด ร X)

สำนวนถาม เป็นทำนองที่ใช้มือฆ้องตีเสียงคู่สี่ ก่อนจะตีสะเดาะเสียงเดียวกับเสียงแรก ต่อด้วยการตีมือฆ้องคู่สองลงพร้อมกัน โดยให้เสียงเริ่มนี้เป็นเสียงแรกกับเสียงที่สูงขึ้นอีกหนึ่งเสียงเป็นเสียงที่สอง และเสียงที่เริ่มนี้ห่างเป็นคู่สี่กับเสียงจบของสำนวนตอบท่อนที่สี่ บรรทัดที่สอง

สำนวนตอบ เป็นทำนองที่ใช้มือฆ้องคล้ายกับช่วงท้ายสำนวนถามบรรทัดที่หนึ่ง และต่อดังทำนองที่ใช้มือฆ้องตีมือเดียวเรียงขึ้นติดกันสามเสียง ก่อนที่จะลงเป็นเสียงคู่แปดในเสียงถัดมาจากมือฆ้องเป็นเสียงที่เรียงกันสี่เสียง

๒. กระสวนจังหวะ

มีการเน้นจังหวะโดยใช้มือฆ้องตีเสียงคู่สอง

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - - -	- X - X	- X - X	- - - -	- - xxX	- X - X	- X - X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงสองไม้ท่อนที่ ๕ บรรทัดที่ ๒

๑. บันไดเสียงชาว (ฟ ช ล X ดร X)

สำนวนถาม เริ่มด้วยการรrojจังหวะที่ต่อจากสำนวนตอบบรรทัดที่หนึ่ง เป็นทำนองที่ดำเนินด้วยการตีเสียงคู่แปดกับเสียงคู่สี่ โดยเสียงจบบเป็นเสียงเดียวกับเสียงสุดท้ายของสำนวนตอบบรรทัดที่หนึ่ง

สำนวนตอบ เริ่มด้วยการตีสะบัดเรียงขึ้นสามเสียง ต่อด้วยการตีเสียงคู่แปดเคลื่อนที่ขึ้นลง และลงจบบทำนองด้วยเสียงที่ห้าของบันไดเสียง

๒. กระสวนจังหวะ

มีการเว้นว่างทำนองในห้องแรกกับห้องสุดท้ายของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- X X X	- X - X	- X - X	X X - -	- X X X	- X - X	- X - X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงเร็วท่อนที่ ๑ บรรทัดที่ ๑

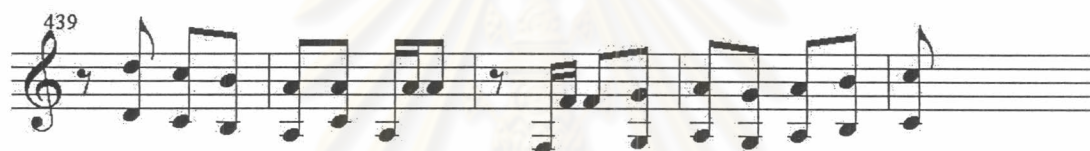
๑. บันไดเสียงชาว (ฟ ช ล X ดร X)

สำนวนถาม เริ่มด้วยเสียงที่ห่างเป็นคู่ห้ากับเสียงสุดท้ายของสำนวนตอบ เพลงสองไม้ท่อนที่ห้า บรรทัดที่สอง ก่อนจะจบสำนวนมีการมือซ้องตีเสียงคู่หก โดยให้มือซ้ายตีเป็นเสียงคู่หกกับมือขวา

สำนวนตอบ เป็นทำนองคล้ายกับสำนวนถาม เพียงแต่เปลี่ยนตอนท้ายเป็นการตีเสียงคู่แปดเคลื่อนที่ขึ้นไปทางเสียงสูง

๒. กระสวนจังหวะ

ดำเนินตามปกติ

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- X - X	- X - X	- X - X	XX - -	- X X X	- X - X	- X - X	- X - X
---------	---------	---------	--------	---------	---------	---------	---------

เพลงเร็วท่อนที่ ๑ บรรทัดที่ ๒

๑. บันไดเสียงขวา (ฟ ซ ล X ด ร X)

สำนวนถาม เป็นทำนองที่ต่อจากสำนวนตอบ บรรทัดที่หนึ่ง โดยใช้มือซ้องตีเสียงคู่แปดเรียงขึ้นลงสี่เสียง และมีทำนองมือซ้องตีคู่หก เหมือนกับทำนองตอนท้ายสำนวนถามบรรทัดที่หนึ่ง

สำนวนตอบ เหมือนสำนวนตอบบรรทัดที่หนึ่ง

๒. กระสวนจังหวะ

ดำเนินตามปกติ

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- X - X	- X - X	- X - X	XX - -	- X X X	- X - X	XXXX	- X - -
---------	---------	---------	--------	---------	---------	------	---------

เพลงเร็วท่อนที่ ๑ บรรทัดที่ ๓

๑. บันไดเสียงซวา (ฟ ซ ล X ด ร X)

สำนวนถาม เหมือนสำนวนถามบรรทัดที่สอง

สำนวนตอบ เป็นทำนองที่คล้ายกับสำนวนตอบบรรทัดที่สอง แต่เปลี่ยนตอนท้าย เป็นการจบทำนองด้วยมือซ้องคู่สี่ด้วยเสียงอันดับที่สองในบันไดเสียง

๒. กระสวนจังหวะ

มีการจบสำนวนตอบโดยเว้นว่างห้องสุดท้าย

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

xxXXX	XXXX	XXXX	- X - -	- X X X	- X - X	XXXX	- X - -
-------	------	------	---------	---------	---------	------	---------

เพลงเร็วท่อนที่ ๑ บรรทัดที่ ๔

๑. บันไดเสียงซวา (ฟ ซ ล X ด ร X)

๑. บันไดเสียงเพียงออบน (ค ร ม X ซ ล X)

สำนวนถาม เป็นทำนองเพลงบังคับทาง เคลื่อนที่ขึ้นลงโดยใช้เสียงเรียงติดกัน
ห้าเสียง ตอนท้ายสำนวนเป็นมือฆ้องที่ดีห่าง ๆ ข้างละสองเสียง และจบในเสียงแรกของบันไดเสียง

สำนวนตอบ ใช้มือซ้ายตีเรียงลงสามเสียง ต่อด้วยเสียงคู่ห้ากับเสียงสุดท้ายของ
กลุ่มเสียงที่เรียงสามเสียง โดยใช้มือขวาตีเสียงสุดท้ายของมือซ้าย จบด้วยเสียงคู่สี่ ในเสียงอันดับ
ที่สองของบันไดเสียง

๒. กระสวนจิ้งหะ

ดำเนินด้วยเสียงพยางค์ห่างและถี่สลับกัน

กระสวนจิ้งหะของสำนวนถาม

กระสวนจิ้งหะของสำนวนตอบ

- X X X	X X X X	- X - X	- X - X	- X - X	- X - X	- - xxX	- X - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงเร็วท่อนที่ ๒ บรรทัดที่ ๒

๑. บันไดเสียงเพียงออบน (ค ร ม X ซ ล X)

สำนวนถาม เหมือนสำนวนถาม บรรทัดที่หนึ่ง

สำนวนตอบ คล้ายกับสำนวนตอบ บรรทัดที่หนึ่ง ต่างกันตรงตอนจบ ใช้มือฆ้อง
ตีเสียงคู่สี่ในเสียงที่ห้าของบันไดเสียง ห่างกันสี่เสียงกับเสียงจบของสำนวนตอบบรรทัดที่หนึ่ง

๒. กระสวนจิ้งหะ

ดำเนินด้วยเสียงพยางค์ห่างและถี่สลับกัน

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- X X X	X X X X	- X - X	- X - X	- X - X	- X - X	- - xxX	- X - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

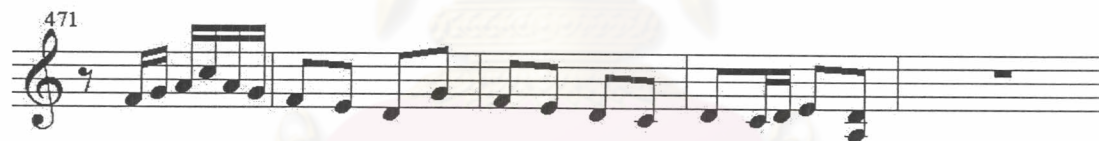
เพลงเร็วท่อนที่ ๒ บรรทัดที่ ๓

๑. บันไดเสียงชวา (ฟ ซ ล X ดร X)

สำนวนถามและสำนวนตอบ คล้ายกับบรรทัดที่หนึ่ง แต่ใช้การเปลี่ยนบันไดเสียงแบบไม่มีสะพานเชื่อมเสียง และลงจบในเสียงอันดับที่สองของบันไดเสียง

๒. กระสวนจังหวะ

ดำเนินด้วยเสียงพยางค์ห่างและถี่สลับกัน

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- X X X	X X X X	- X - X	- X - X	- X - X	- X - X	- - xxX	- X - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงเร็วท่อนที่ ๒ บรรทัดที่ ๔

๑. บันไดเสียงชวา (ฟ ซ ล X ดร X)

สำนวนถาม เหมือนสำนวนถาม บรรทัดที่สาม

สำนวนตอบ คล้ายกับสำนวนตอบ บรรทัดสาม แต่ลงจบด้วยเสียงคู่สี่ในเสียงอันดับที่หกของบันไดเสียง

๒. กระสวนจังหวะ

ดำเนินด้วยเสียงพยางค์ห่างและถี่สลับกัน

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- X - X	- X - X	- X - X	- X - X	- X - X	- X - X	- X X X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงเร็วท่อนที่ ๒ บรรทัดที่ ๕

๑. บันไดเสียงเพียงออบน (ฟ ซ ล X ด ร X)

สำนวนถาม เป็นทำนอง "โยน" ที่ใช้เสียงคู่ห้ากับคู่แปดเป็นสำคัญ

สำนวนตอบ เป็นทำนองทำยของ "โยน" ใช้มือขวาตีสองเสียงติดกับเสียงทำนองโยนและลงด้วยเสียงคู่ห้า ก่อนจะตีมือซ้่องแบบพื้นฐาน ที่ใช้มือซ้ายตีหนึ่งครั้งกับมือขวาตีหนึ่งครั้ง

๒. กระสวนจังหวะ

ดำเนินตามปกติ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
จบด้วยการบรรเลงเพลงลา

บทสรุป

จากการวิเคราะห์ทำนองหลักเพลงเรื่องสี่ภาษา ทางครูสอน วงฆ้องนี้ ผู้วิจัยพบสาระสำคัญเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

๑. บันไดเสียง การใช้บันไดเสียงที่ศึกษา พบว่าใช้ ๓ บันไดเสียงคือ

๑.๑ บันไดเสียงเพียงออบน

๑.๒ บันไดเสียงเพียงออล่าง

๑.๓ บันไดเสียงชวา

จากบันไดเสียงทั้งสามที่พบนี้ ต่างเป็นบันไดเสียงที่มีระยะห่างกันเป็นคู่สี่ ตามหลักทฤษฎีดริยางคศิลป์ไทยว่าด้วยเรื่องการเปลี่ยนบันไดเสียง พบว่านิยมบรรเลงเปลี่ยนด้วยช่วงเสียงที่มีระยะห่างกันเป็นคู่สี่ แต่การเปลี่ยนบันไดเสียงในเพลงเรื่องสี่ภาษา ทางครูสอน วงฆ้องนี้เป็นการเปลี่ยนแบบไม่ใช้สะพานเชื่อมเสียง คือ ทำนองหลักที่ดำเนินอยู่ต่างบันไดเสียงกัน สองทำนองบรรเลงติดต่อกัน โดยไม่ใช้ทำนองเชื่อมบันไดเสียง

ในทำนองหลักแต่ละบันไดเสียง บางทำนองมีการใช้เสียงหลุม คือ เสียงที่อยู่นอกบันไดเสียง เข้าประกอบเสริมทำนองให้มีสีสันและความไพเราะมากขึ้น

๒. จังหวะ ลักษณะของทำนองเพลงมีหลายรูปแบบดังนี้

๒.๑ ทำนองหลักดำเนินสม่ำเสมอตามจังหวะ

๒.๑.๑ ด้วยทำนองปกติ เป็นทำนองหลักที่ดำเนินตามกรอบปฏิบัติของมือฆ้องเช่นเดียวกับทำนองหลักที่ปรากฏตามแบบในทำนองเพลงสาธุการ ซึ่งเป็นทำนองหลักพื้นฐานของการเรียนรู้ในสายวงปี่พาทย์ เช่น ทำนองเพลงช้าท่อนที่ ๑ บรรทัดที่ ๑

๒.๑.๒ ด้วยทำนองเฉพาะ เป็นทำนองหลักที่มีลีลาสำนวนเฉพาะที่มีลีลาสำนวนคล้ายกับจะไม่จบลงในจังหวะ เช่น ทำนองเพลงสองไม้ ท่อนที่ ๑ บรรทัดที่ ๑

๒.๒ ทำนองหลักดำเนินจบทำนองก่อนหมดจังหวะ เช่น ทำนองเพลงสองไม้ ท่อนที่ ๒ บรรทัดที่ ๒

๓. มือฆ้อง

๓.๑ การตีเลี้ยวมือกลางวง โดยปกติการบรรเลงฆ้องวงใหญ่จะตีเลี้ยวมือเมื่อต้องการใช้ระดับเสียงที่เกินลูกยอด เพื่อให้เนื้อทำนองดำเนินสัมพันธ์กัน โดยไม่หลบเสียงลงมาทางจนขาดความไพเราะ สำหรับเพลงเรื่องสี่ภาษา ทางครูสอน วงฆ้องนี้ พบว่ามี การตีเลี้ยวมือกลางวง ที่เป็นเช่นนี้อาจเพราะต้องการตกแต่งมือฆ้องให้เกิดเป็นลักษณะเฉพาะต้องการความสะดวกในการปฏิบัติ หรือต้องการผสมเสียงให้คู่ประสานมีเสียงอ่อนนุ่มลง

๓.๒ การตีสะบัดในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สะบัดขึ้นสามเสียงเรียงติดกัน สะบัดลงสามเสียงเรียงติดกัน อันแสดงถึงความคล่องของผู้บรรเลงในการประดิษฐ์เสียงต่าง ๆ

๓.๓ การใช้มือฆ้องตีเป็นคู่เสียงต่าง ๆ เช่น คู่สอง คู่สี่ คู่ห้า คู่หก คู่แปด ตกแต่งทำนองให้มีความไพเราะน่าฟังมากขึ้น

๓.๔ ทำนองหลักที่ฉายมือให้มีความยาวมากขึ้น

๓.๕ ทำนองเพลงเป็นทำนองที่ซ้ำ ๆ มีทั้งที่เป็นเฉพาะกลุ่มสำนวน และทั้งประโยคบางทำนองที่ซ้ำเพื่อใช้ในการเริ่มประโยคใหม่ เช่น การนำทำนองของสำนวนตอบมาบรรเลงซ้ำ

เป็นสำนวนถามของบรรทัดต่อมา ทำนองเพลงที่ซ้ำ ๆ นี้ส่วนมากพบในเพลงเรื่อง ซึ่งโบราณจารย์ได้รวบรวมขึ้นเพื่อใช้วัดปฏิภาณไหวพริบ ความชำนาญในการแปลทางตามเครื่องดนตรีต่างๆ อันก่อให้เกิดความหลากหลายและความไพเราะของการดำเนินทำนอง

๓.๖ ทำนองเพลงเรื่อง โดยเฉพาะทำนองเพลงซ้ำท่อนที่สองถึงท่อนที่ห้าใช้ทำนองลงจบของแต่ละท่อนมีลีลาคล้ายกัน ทำนองลงจบนี้มีสำนวนถามเหมือนกัน ต่างกันที่สำนวนตอบ ซึ่งขึ้นอยู่กับ การตบแต่งทำนองให้มีลีลาแตกต่างกันแต่ยังคงรักษาเสียงจบของทำนองให้เป็นเสียงเดียวกัน

๔. การบรรเลงกลับต้น ในทางปฏิบัติที่ยึดถือมาแต่โบราณ ว่าด้วยเรื่องการบรรเลงกลับต้นนั้นจะบรรเลงกลับต้นด้วยทำนองที่บรรเลงผ่านไปแล้วในเที่ยวแรกอีกครั้งหนึ่ง แต่ในเพลงเรื่องสี่ภาษา ทางครูสอน วงฆ้องนี้เป็นเพลงที่รูปแบบการกลับต้นแบบไม่ตายตัว (Flexible Structure) เช่น บางท่อนกลับต้น บางท่อนไม่กลับต้น บางทำนองในบางท่อนมีการบรรเลงกลับเป็นสองรอบ ดังนี้

<u>เพลงซ้ำ</u>	ท่อนที่ ๑	ไม่กลับต้น
	ท่อนที่ ๒	กลับต้น
	ท่อนที่ ๓	กลับต้น แบบ “โอดพัน” คือ การบรรเลงด้วยทำนองเหมือนกันแต่เปลี่ยนบันไดเสียง ในเพลงนี้เปลี่ยนจากบันไดเสียงเพียงออกลางเป็นบันไดเสียงเพียงออบน ซึ่งมีระยะห่างกันสี่เสียง
	ท่อนที่ ๔	ไม่กลับต้น
	ท่อนที่ ๕	ไม่กลับต้น

<u>เพลงสองไม้</u>	ท่อนที่ ๑	กลับต้น
	ท่อนที่ ๒	กลับต้น
	ท่อนที่ ๓	กลับต้น
	ท่อนที่ ๔	กลับต้น
	ท่อนที่ ๕	กลับต้น

<u>เพลงเร็ว</u>	ท่อนที่ ๑	กลับต้น
	ท่อนที่ ๒	กลับต้น

๕. วรรณยุกต์ของทำนอง (Rhythm Pattern) ในเพลงเรื่องสี่ภาษา ทางครูสอน วงฆ้อง

จากการวิเคราะห์ในเรื่องวรรณยุกต์ของทำนองในเพลงเรื่องสี่ภาษานี้พบว่า บางวรรณยุกต์ทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ บางวรรณยุกต์พบในเพลงเรื่องอื่นๆ บางวรรณยุกต์พบในเพลงทั่ว ๆ ไป ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอลักษณะวรรณยุกต์ของทำนอง แบบต่างๆ ด้วยการนำจำนวนถามและจำนวนตอบรวมกันเป็นประโยคเพลงตามลำดับของเพลง ดังนี้

เพลงช้าท่อนที่ ๑

วรรณยุกต์ของจำนวนถาม				วรรณยุกต์ของจำนวนตอบ			
- - - -	- - - X	- - - X	- X - X	- X - X	- X - X	- - - X	- X - X

วรรณยุกต์แบบที่ ๑ จำนวนถามเริ่มด้วยวรรณยุกต์ที่เป็นทำนองห่างๆ อันเหมาะสำหรับขึ้นเพลง เพื่อประโยชน์ในการตั้งแนวให้เหมาะสมกับการบรรเลงจำนวนตอบใช้วรรณยุกต์ตอนท้ายของจำนวนถามเป็นแบบในการดำเนินทำนอง และจบประโยคด้วย การหยุดรอจังหวะ ก่อนจะดำเนินต่อด้วยวรรณยุกต์แบบเหมือนกับตอนท้ายของจำนวนถามที่เป็นทำนองห่าง ๆ

วรรณยุกต์ของจำนวนถาม				วรรณยุกต์ของจำนวนตอบ			
- X - X	- - X X	- X - X	- X - X	- - - X	- X - X	- X - X	X X - X

วรรณยุกต์แบบที่ ๒ จำนวนถามเป็นวรรณยุกต์ที่ตบแต่งด้วยการตีทนมือ ซึ่งมีลีลาจำนวนกระชับจังหวะขึ้นเล็กน้อย ส่วนวรรณยุกต์ของจำนวนตอบเป็นส่วนหนึ่งของวรรณยุกต์แบบที่ ๑ แต่นำมาเพียง ๔ ห้องเพลง คือ ตั้งแต่ห้องเพลงที่สามถึงห้องเพลงที่หก

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - X X	X X - X	X X - X	X X - X	- X X X	- X - X	X X - X	X X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กระสวนจังหวะแบบที่ ๓

สำนวนถามเป็นกระสวนจังหวะที่บรรจุทำนองที่

มีเสียงถี่สามพยางค์อยู่ระหว่างห้องเพลง แต่ยังคงจบสำนวนลงตามจังหวะ ส่วนสำนวนตอบเป็นกระสวนจังหวะที่คล้ายกับกระสวนจังหวะของสำนวนถาม ด้วยการนำเสียงถี่สามพยางค์มาบรรจุให้ตรงตามจังหวะของห้องเพลงและอยู่ระหว่างห้องเพลง

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - - X	- X - X	- X X X	- X - X	- X - X	- X - X	X X - X	X X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กระสวนจังหวะแบบที่ ๔

เป็นประโยคที่พบในเพลงทั่วๆ ไป

ซึ่งสำนวนถามเป็นกระสวนจังหวะเน้นทำนองด้วยเสียงสามพยางค์ที่มีความถี่และห่างแตกต่างกัน ส่วนสำนวนตอบเป็นกระสวนจังหวะที่ห่าง ๆ เป็นการลดการเน้นของทำนองในสำนวนถาม ให้ความรู้สึกการลงจบอย่างสมบูรณ์

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- X X X	X X X X	X X X X	X X X X	- X - X	X X - X	X X - X	X X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กระสวนจังหวะแบบที่ ๕

สำนวนถามเป็นกระสวนจังหวะที่พบใน

เพลงประเภทหนึ่งที่เรียกว่า "เพลงบังคับทาง" โดยสังเกตจากพยางค์เสียงที่บังคับให้เกิดเสียงตามทำนองหลักของเพลง ซึ่งเครื่องดนตรีประเภทเครื่องดำเนินทำนองจะต้องดำเนินตามทำนองหลักนี้เป็นสำคัญ ส่วนสำนวนตอบเป็นกระสวนจังหวะของสำนวนถามแบบที่ ๓ ที่เน้นเสียงที่มีพยางค์ถี่สามพยางค์ให้อยู่ระหว่างห้องเพลง

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - - X	- X - X	- - - xxX	- X - X	- X - X	- X - X	X X - X	X X - X
---------	---------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

กระสวนจังหวะแบบที่ ๖ เป็นกระสวนจังหวะที่คล้ายกับกระสวนจังหวะแบบที่ ๔ ต่างกันเพียงในท้องเพลงที่ ๓ ในแบบที่ ๔ ใช้เสียงถี่สามพยางค์ แต่ในแบบที่ ๖ ใช้การตีสะบัดสามเสียงแทน ซึ่งจะต้องมีการหยุดรอจังหวะให้มากกว่าแบบที่ ๔

เพลงช้าท่อนที่ ๒

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - - X	- X - X	- - - xxX	- X - X	- X - X	- X - X	- - - xX	- X - X
---------	---------	-----------	---------	---------	---------	----------	---------

กระสวนจังหวะแบบที่ ๑ กระสวนจังหวะนี้คล้ายกับกระสวนจังหวะแบบที่ ๖ ของเพลงช้าท่อนที่ ๑ ซึ่งเป็นประโยคที่ติดต่อกัน โดยในสำนวนถามมีกระสวนจังหวะเหมือนกัน แต่สำนวนตอบในประโยคนี้ อาศัยทำนองที่มีความห่างจากส่วนปกติ ๑ เท่าตัว ก่อนที่จะหยุดทำนองและต่อด้วยการตีทนมือเพื่อให้เกิดเสียงถี่สองพยางค์ก่อนที่จะคลายทำนองให้จบด้วยทำนองห่างๆ ที่ใช้บรรเลงอยู่ก่อนแล้ว

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - - X	- X - -	- X - X	- - - X	- X - X	- X - X	- X - X	X X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กระสวนจังหวะแบบที่ ๒ สำนวนถามเป็นกระสวนจังหวะที่เน้นทำนองให้มีลีลาแยกแยะกับจังหวะ โดยให้เสียงห่างสองเสียงอยู่ระหว่างท้องเพลงกับอยู่ในท้องเพลงก่อนที่จะจบสำนวนตามจังหวะ ส่วนสำนวนตอบเป็นทำนองห่างๆ และจบด้วยเสียงสามพยางค์

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม				กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ			
- - X X	- X - X	- X - -	X X - X	- - X X	- X - X	- X - -	X X - X

กระสวนจังหวะแบบที่ ๓ ทั้งสำนวนถามและสำนวนตอบเป็นกระสวนจังหวะแบบเดียวกัน ทำนองเพลงนี้เรียกว่า "ลูกโยน" อันเป็นกระสวนจังหวะที่มีทั้งเน้นเสียงสองพยางค์ให้ถี่กับห่างและลงลักกับตามจังหวะ

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม				กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ			
- - - X	- X - -	- X - X	- - - X	- X X X	X X X X	X X X X	X X X X

กระสวนจังหวะแบบที่ ๔ สำนวนถามมีกระสวนจังหวะเหมือนกับแบบที่ ๒ ส่วนสำนวนตอบมีกระสวนจังหวะเหมือนกับแบบที่ ๕ ของสำนวนถามในเพลงช้าตอนที่ ๑

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม				กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ			
- X X X	X X X X	- X - X	- - - xxX	- - X -	xxX - - X	- X - X	- X - X

กระสวนจังหวะแบบที่ ๕ สำนวนถามมีกระสวนจังหวะที่เพิ่มและลดความเข้มของทำนองในตัวเอง สังกัดจากห้องเพลงสองห้องแรกมีพยางค์เสียงถี่เจ็ดพยางค์ แต่สองห้องหลังมีพยางค์เสียงห่างเป็นเท่าตัว และยังเพิ่มการจบด้วยการตีสะบัดสามพยางค์ ส่วนสำนวนตอบมีกระสวนจังหวะที่เน้นจังหวะเป็นสำคัญ ซึ่งห้องเพลงสองห้องแรกมีพยางค์เสียงที่ลักจังหวะ มีทั้งพยางค์เดี่ยวและสามพยางค์ แต่สองห้องหลังมีพยางค์เสียงห่างที่ดำเนินตามจังหวะปกติ

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - X X	- X - X	- X - -	X X - X	- - - X	- - - -	- X - X	- - - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กระสวนจังหวะแบบที่ ๖

ประโยคนี้เรียกว่า “โยน” คล้ายกับแบบที่ ๓

แต่สำนวนถามกับสำนวนตอบไม่เหมือนกันตามแบบที่ ๓ โดยสำนวนตอบเน้นพยางค์เสียงให้มีการหยุดทำนองและเพิ่มความห่างมากกว่าปกติ แต่ยังคงจบทำนองตามจังหวะ

เพลงช้าท่อนที่ ๓

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - - -	- - - X	- - - X	- - - X	- - X X	X X - X	X X - X	X X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กระสวนจังหวะแบบที่ ๑

สำนวนถามเป็นกระสวนจังหวะที่ให้เสียงหนึ่ง

พยางค์เกิดขึ้นตรงตามจังหวะสุดท้ายของแต่ละห้องเพลง ส่วนสำนวนตอบเป็นกระสวนจังหวะที่เหมือนกับแบบที่ ๓ ของสำนวนถามในเพลงช้าท่อนที่ ๑

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - X X	X X - X	X X - X	X X - X	- - xxX	- X - X	- X - X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กระสวนจังหวะแบบที่ ๒

สำนวนถามมีกระสวนจังหวะเหมือนกับ

สำนวนตอบแบบที่ ๑ ที่ผ่านมา แต่สำนวนตอบมีกระสวนจังหวะที่เริ่มด้วยการสะบัดสามพยางค์ และต่อด้วยทำนองที่มีพยางค์เสียงห่าง ๆ ที่มีความสม่ำเสมอ

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - - X	- X - X	- - - X	- - - X	- - - -	X X X X	- X - X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กระสวนจังหวะแบบที่ ๓

สำนวนถามมีกระสวนจังหวะที่มีพยางค์เสียง

ห่างๆ ส่วนสำนวนตอบมีการหยุดรอจังหวะก่อนที่จะเริ่มด้วยเสียงถี่สี่พยางค์และเสียงห่างตามปกติ

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - - X	- X - X	- - - X	- - - X	- X - X	- - xxX	- X X X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กระสวนจังหวะแบบที่ ๔ สำนวนถามมีกระสวนจังหวะเหมือนกับ
 สำนวนถามแบบที่ ๓ แต่สำนวนตอบแบบที่ ๔ มีการเน้นทำนองและจังหวะด้วยการหยุดรอจังหวะ
 ก่อนการตีสะบัดสามพยางค์กับการตีพยางค์ที่สามพยางค์ตามจังหวะปกติ

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- X - X	- X - X	- X - X	- - - X	- - - X	- - - X	- X - X	- - - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กระสวนจังหวะแบบที่ ๕ สำนวนถามเน้นจังหวะโดยทำนองมี
 กระสวนจังหวะที่แสดงความถี่ของเสียงด้วยอัตราตามปกติ ก่อนที่จะหยุดทำนองและลงจบด้วย
 เสียงพยางค์เดียวตรงจังหวะสุดท้ายของห้องเพลง ส่วนสำนวนตอบเหมือนกับสำนวนถามแบบที่ ๓

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - - -	- - - -	- X - X	- X - X	- X - X	- - xxX	- X X X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กระสวนจังหวะแบบที่ ๖ สำนวนถามมีกระสวนจังหวะที่หยุดรอจังหวะ
 จำนวนสองห้องเพลงก่อนที่จะดำเนินด้วยพยางค์เสียงห่างตามปกติอีกสองห้องเพลงหลัง
 ส่วนสำนวนตอบมีกระสวนจังหวะเหมือนกับแบบที่ ๔

เพลงซ้ำท่อนที่ ๔

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - - -	- - - X	- - - X	- - - X	- - XX	- X - X	- - XX	X X - X
---------	---------	---------	---------	--------	---------	--------	---------

กระสวนจังหวะแบบที่ ๑ สำนวนถามมีกระสวนจังหวะเหมือนกับ
 กระสวนจังหวะแบบที่ ๑ ของเพลงซ้ำท่อนที่ ๓ ที่ให้เกิดเสียงพยางค์เดียวกับช่วงจังหวะตกของ
 ห้องเพลงห้องที่สองถึงห้องเพลงที่สี่ ส่วนสำนวนถามมีกระสวนจังหวะที่เน้นพยางค์เสียงเป็น

สองกลุ่ม โดยกลุ่มสองห้องเพลงแรกมีกลุ่มของสองพยางค์เสียงที่กระชับจังหวะกับดำเนินตามอัตราความห่างปกติและกลุ่มเพลงสองห้องหลังจะเน้นเสียงสี่พยางค์ให้อยู่ระหว่างห้องเพลง แต่ยังคงจบกระสวนจังหวะลงตามจังหวะ

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - - X	- X - X	- - - X	- X - X	- X - X	- - xxX	- X X X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กระสวนจังหวะแบบที่ ๒ ประโยคเพลงมีลักษณะคล้ายกับกระสวนจังหวะแบบที่ ๔ ของเพลงซ้ำท่อนที่ ๓ ทำนองประโยคนี้อาจเป็นการตกแต่งทำนองให้มีกระสวนจังหวะแตกต่างออกไปเล็กน้อยจากทำนองเพลงที่ผ่านมาแล้ว โดยห้องเพลงที่สี่ของกระสวนจังหวะแบบที่ ๔ ของเพลงซ้ำท่อนที่ ๓ มีเสียงพยางค์เดียวที่จังหวะตกท้ายห้องเพลง ส่วนกระสวนจังหวะแบบที่ ๒ ของเพลงซ้ำท่อนที่ ๔ นี้ มีเสียงเพิ่มเป็นสองพยางค์ด้วยความห่างตามอัตราปกติ

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - - X	- X - X	- - - X	- X - X	- - - X	- X - X	- - - X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กระสวนจังหวะแบบที่ ๓ สำนวนถามและสำนวนตอบมีกระสวนจังหวะแบบเดียวกัน โดยยึดจังหวะตกท้ายห้องเพลงเลขคู่เป็นจุดเริ่มเสียงให้เกิดเสียงสามพยางค์ ส่วนเสียงที่สองและสามจะดำเนินต่อจากเสียงแรกด้วยความห่างตามอัตราปกติ ประโยคนี้เป็นกลุ่มกระสวนจังหวะย่อยๆ สี่กลุ่ม

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - - X	- X - X	- - - X	- X - X	- X X X	- X - X	- - - X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กระสวนจังหวะแบบที่ ๔ สำนวนถามมีกระสวนจังหวะเหมือนกับสำนวนถาม ในกระสวนจังหวะแบบที่ ๓ ส่วนสำนวนตอบมีความต่อเนื่องของกระสวนจังหวะสำนวนถามของประโยค โดยอาศัยเสียงสามพยางค์ดำเนินต่อด้วยความถี่มากกว่าที่ผ่านมาแล้วและใช้

เสียงสองพยางค์ในการลดความเข้มของทำนองที่มีเสียงสามพยางค์มาตลอด จนถึงช่วงจบสำนวน ใช้การหยุดทำนองให้รอจังหวะก่อนจะใช้กระสวนจังหวะเสียงสามพยางค์ตามแบบกระสวนจังหวะของสำนวนตามที่ดำเนินผ่านมาแล้ว

เพลงช้าท่อนที่ ๕

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- X X X	- X - X	- X - X	- - - X	- X - X	- X - X	- - - X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กระสวนจังหวะแบบที่ ๑

สำนวนถามมีกระสวนจังหวะที่ใช้เสียงถี่

สามพยางค์ในห้องเพลงแรก ห้องที่สองและสามเป็นเสียงถี่ตามอัตราปกติและเน้นจังหวะโดยให้เกิดเสียงพยางค์เดียวที่จังหวะตก ส่วนสำนวนตอบ เริ่มด้วยเสียงที่มีพยางค์ตามอัตราปกติจำนวนสองห้องเพลง ส่วนสองห้องหลังใช้เสียงถี่สามพยางค์โดยให้เสียงแรกเริ่มที่จังหวะตก

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- X X X	- X - X	- X - X	- - - X	- - X -	xxX - X	- X - X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กระสวนจังหวะแบบที่ ๒

ประโยคนี้มีความคล้ายกับกระสวน

จังหวะแบบที่ ๑ สำนวนถามมีกระสวนจังหวะเหมือนกัน ต่างกันที่สำนวนตอบให้มีเสียงหนึ่งพยางค์ในช่วงทำนองที่ยกเยื้องกับจังหวะของห้องแรก ก่อนที่จะดำเนินด้วยการตีสะบัดสามเสียงและจบทำนองด้วยกระสวนจังหวะแบบปกติ

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- X - X	- X - X	X X - X	X X - X	- X - X	- X - X	X X - X	X X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กระสวนจังหวะแบบที่ ๓

สำนวนถามมีกระสวนจังหวะที่เน้นจังหวะ

โดยเริ่มจากให้ทำนองที่มีเสียงถี่ตามปกติดำเนินก่อนสองห้องเพลง และต่อด้วยเสียงถี่สามพยางค์ในช่วงระหว่างห้องเพลง จบทำนองตามอัตราจังหวะปกติ ส่วนสำนวนตอบมีกระสวนจังหวะเหมือนกับสำนวนตอบ กระสวนจังหวะแบบที่ ๖ ของเพลงช้าท่อนที่ ๑

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- X X X	X X X X	- X - X	- - xxX	- - xxX	- X - X	- X - X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กระสวนจังหวะแบบที่ ๔ สำนวนถามมีกระสวนจังหวะเหมือนกับ
กระสวนจังหวะแบบที่ ๕ ของเพลงช้าท่อนที่ ๒ ส่วนสำนวนตอบมีกระสวนจังหวะที่ใช้การตีสะบัด
สามเสียง และต่อด้วยเสียงที่มีพยางค์ตามอัตราปกติ ลงจบทำนองตามจังหวะ

เพลงสองไม้ ท่อนที่ ๑

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - - X	- - - X	- - - X	- - - X	- X X X	- X - X	- X - X	- - - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กระสวนจังหวะแบบที่ ๑ สำนวนถามมีกระสวนจังหวะที่ให้เกิด
เสียงพยางค์เดียวที่จังหวะตกของแต่ละห้องเพลง ส่วนสำนวนตอบเริ่มด้วยทำนองที่มีเสียงถึ
สามพยางค์ในห้องเพลงแรก ต่อด้วยเสียงที่มีความถี่ตามอัตราปกติ และลงจบด้วยเสียงพยางค์
เดียวที่ช่วงจังหวะตกท้ายห้องเพลง

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - - X	- X - X	X X - X	X X - X	- X X X	- X - X	- X - X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กระสวนจังหวะแบบที่ ๒ สำนวนถามมีกระสวนจังหวะที่เริ่ม
ทำนองที่ช่วงจังหวะตกด้วยอัตราปกติ รวมกับการดำเนินทำนองต่อโดยใช้เสียงถึสามพยางค์และให้
อยู่ระหว่างห้องเพลง ส่วนสำนวนตอบเริ่มด้วยเสียงถึสามพยางค์ในห้องเพลงแรก ส่วนห้องเพลงที่
สองถึงสี่ ดำเนินด้วยเสียงที่มีพยางค์ตามอัตราปกติ และจบทำนองตามจังหวะ

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - xxX	- X - X	- X - X	- - - -	- X X X	- X - X	- X - X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กระสวนจังหวะแบบที่ ๓

ประโยคนี้นี้มีกระสวนจังหวะคล้ายกับ

แบบที่ ๒ ต่างกันที่กระสวนจังหวะของสำนวนถามที่ใช้การตีสะบัดสามเสียง และดำเนินต่อด้วยเสียงพยางค์ที่ตามอัตราปกติ แต่จบทำนองในช่วงทำนองที่ยกเยื้องกับจังหวะ ส่วนสำนวนตอบมีกระสวนจังหวะเหมือนกับแบบที่ ๒

เพลงสองไม้ ท่อนที่ ๒

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - - X	- - - -	- - X X	- - - X	- - - X	- X - X	X X - X	X X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กระสวนจังหวะแบบที่ ๑

สำนวนถามมีกระสวนจังหวะที่คล้ายว่าจะ

ยกเยื้องกับจังหวะ แต่ความเป็นจริงคือยังคงดำเนินอยู่ตามจังหวะ เพียงแต่เริ่มด้วยเสียงพยางค์เดียวในจังหวะตกของห้องเพลงแรก ส่วนห้องเพลงที่สองเว้นว่างไว้ก่อนจะดำเนินต่อด้วยเสียงถี่สองพยางค์ติดกันในช่วงทำนองที่ยกเยื้องกับจังหวะห้องเพลงที่สาม และห้องเพลงที่สี่มีเสียงพยางค์เดียวในจังหวะตกเช่นเดียวกับห้องเพลงแรก ส่วนสำนวนตอบเหมือนกับกระสวนจังหวะแบบที่ ๒ ของสำนวนถาม เพลงสองไม้ท่อนที่ ๑

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- X X X	- X - X	- X - X	- X - X	- - xxX	- X - X	- X - X	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กระสวนจังหวะแบบที่ ๒

สำนวนถามมีกระสวนจังหวะเหมือนกับ

กระสวนจังหวะแบบที่ ๒ ของสำนวนตอบ เพลงสองไม้ท่อนที่ ๑ ส่วนสำนวนตอบมีกระสวนจังหวะเหมือนกับกระสวนจังหวะแบบที่ ๓ ของสำนวนถาม เพลงสองไม้ท่อนที่ ๑

เพลงสองไม้ท่อนที่ ๔

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม				กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ			
- - xxX	- X - X	- X - X	- - - X	- X - X	XXXX	XXXX	XXXX

กระสวนจังหวะแบบที่ ๑ สำนวนถามมีกระสวนจังหวะเหมือนกับ
 กระสวนจังหวะแบบที่ ๑ ของสำนวนถาม เพลงสองไม้ท่อนที่ ๓ ส่วนสำนวนตอบมีกระสวนจังหวะ
 ที่เริ่มจากเสียงที่มีความถี่สองพยางค์ และต่อด้วยเสียงถี่สี่พยางค์คล้ายการดำเนินทำนองของ
 ระนาด

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม				กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ			
- X - X	- - xxX	- X - X	- - - -	- X X X	XXXX	- XXX	XX - X

กระสวนจังหวะแบบที่ ๒ สำนวนถามมีกระสวนจังหวะที่มีเสียงห่างตาม
 อัตราปกติแต่ดำเนินเฉพาะในห้องเพลงที่หนึ่งกับสาม ห้องเพลงที่สองมีการตีสะบัดสามเสียง
 ทำนองเพลงจบที่ห้องเพลงที่สาม และหยุดการดำเนินทำนองในห้องเพลงที่สี่ ส่วนสำนวนตอบมี
 กระสวนจังหวะที่ใช้เสียงพยางค์ถี่ ๆ ดำเนินต่อกันสองกลุ่ม โดยในกลุ่มแรกจะดำเนินต่อกัน
 เจ็ดพยางค์ ส่วนกลุ่มที่สองเน้นทำนองเพลงให้คล้ายกับกลุ่มแรก แต่ตัดพยางค์ก่อนสุดท้ายของ
 สำนวนออกและจบทำนองตามจังหวะปกติ

เพลงสองไม้ท่อนที่ ๕

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม				กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ			
- - - X	- - xxX	- X - X	- X - X	- X - X	- X - X	- X - X	- X - X

กระสวนจังหวะแบบที่ ๑ สำนวนถามมีประกอบด้วยกระสวนจังหวะ
 สามรูปแบบ คือ เสียงพยางค์เดียวเป็นเสียงเริ่มสำนวน เสียงสะบัดสามพยางค์ และเสียงที่มีความถี่
 ตามปกติ ส่วนสำนวนตอบมีกระสวนจังหวะเหมือนกระสวนจังหวะแบบที่ ๒ ของ
 สำนวนถาม เพลงสองไม้ท่อนที่ ๓

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- - - -	- X - X	- X - X	- - - -	- - xxX	- X - X	- X - X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กระสวนจังหวะแบบที่ ๒ สำนวนถามมีกระสวนจังหวะเหมือนกับ
กระสวนจังหวะแบบที่ ๒ ของสำนวนตอบ เพลงสองไม้ท่อนที่ ๓ ส่วนสำนวนตอบ เริ่มด้วย
การสะบัดสามเสียงและต่อด้วยเสียงที่มีความถี่ตามอัตราปกติ

เพลงเร็วท่อนที่ ๑

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- X X X	- X - X	- X - X	X X - -	- X X X	- X - X	- X - X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กระสวนจังหวะแบบที่ ๑ สำนวนถามมีกระสวนจังหวะที่เน้น
เสียงสามพยางค์ โดยใช้เริ่มทำนองนี้ และจบทำนองนี้ตรงช่วงระหว่างห้องเพลงซึ่งเป็นช่วงทำนองที่
ยกเยื้องกับจังหวะ ส่วนสำนวนตอบ เริ่มด้วยเสียงสามพยางค์เช่นเดียวกัน แต่ดำเนินต่อด้วยเสียงที่
มีความห่างตามอัตราปกติ

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- X - X	- X - X	- X - X	XX - -	- X X X	- X - X	- X - X	- X - X
---------	---------	---------	--------	---------	---------	---------	---------

กระสวนจังหวะแบบที่ ๒ สำนวนถามมีกระสวนจังหวะคล้ายกับ
สำนวนถามของกระสวนจังหวะแบบที่ ๑ แต่ตัดเสียงพยางค์ที่สองออกเหลือเพียงสองพยางค์
ส่วนสำนวนตอบเหมือนกับกระสวนจังหวะแบบที่ ๑ ของสำนวนตอบ เพลงเร็วท่อนที่ ๑

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม

กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ

- X - X	- X - X	- X - X	XX - -	- X X X	- X - X	XXXX	- X - -
---------	---------	---------	--------	---------	---------	------	---------

กระสวนจังหวะแบบที่ ๓ สำนวนถามมีกระสวนจังหวะเหมือนกับกระสวนจังหวะ
แบบที่ ๒ ส่วนสำนวนตอบสองห้องเพลงแรกเหมือนกับกระสวนจังหวะแบบที่ ๒ แต่สองห้องเพลง

ถัดมาใช้เสียงถี่สี่พยางค์ คล้ายกับการดำเนินทำนองของระนาดและจบทำนองด้วยเสียงพยางค์เดียวในช่วงทำนองที่ยกเยื้องกับจังหวะ

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม				กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ			
xxXXX	XXXX	XXXX	- X - -	- X X X	- X - X	XXXX	- X - -

กระสวนจังหวะแบบที่ ๔ สำนวนถามมีกระสวนจังหวะที่เน้นทำนองด้วยการสะบัดสามเสียงและดำเนินต่อด้วยเสียงถี่สี่พยางค์ ก่อนจะจบสำนวนด้วยเสียงพยางค์เดียวในช่วงทำนองที่ยกเยื้องกับจังหวะ ส่วนสำนวนตอบเหมือนกับกระสวนจังหวะแบบที่ ๓ ของสำนวนตอบ เพลงเร็วท่อนที่ ๑

เพลงเร็วท่อนที่ ๒

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม				กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ			
- X X X	XXXX	- X - X	- X - X	- X - X	- X - X	- - xxX	- X - -

กระสวนจังหวะแบบที่ ๑ ประโยคนี้แบ่งออกได้สามส่วน โดยส่วนแรก คือ สองห้องเพลงแรก ดำเนินด้วยเสียงถี่คล้ายการดำเนินทำนองของระนาด ส่วนที่สอง คือ ห้องเพลงที่สองถึงห้องเพลงที่หก ดำเนินด้วยเสียงถี่ตามอัตราปกติและส่วนที่สามคือ สองห้องเพลงหลัง ดำเนินด้วยการตีสะบัดสามพยางค์ในจังหวะตกของห้องเพลงแรกและจบด้วยเสียงพยางค์เดียวในห้องเพลงที่สอง

กระสวนจังหวะของสำนวนถาม				กระสวนจังหวะของสำนวนตอบ			
- X - X	- X - X	- X - X	- X - X	- X - X	- X - X	- X X X	- X - X

กระสวนจังหวะแบบที่ ๒ ประโยคนี้เป็นทำนองของ “โยน” จังหวะจะดำเนินด้วยอัตราจังหวะสามสี่เสมอกองที่ ตอนท้ายของประโยคมีการเพิ่มเสียงอีกหนึ่งพยางค์ เป็นประโยคที่ให้ความรู้สึกผ่อนคลายของทำนองที่มีความตึงที่ดำเนินมาก่อนนี้และเพื่อเป็นสัญญาณในการจบของสำนวนเพลง